

**УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ НА МІКРО-, МЕЗО- ТА
МАКРО- РІВНЯХ**

(назва навчальної дисципліни)

Методичні вказівки для практичних, семінарських занять та самостійної роботи

підготовки бакалавра

(назва освітнього ступеня)

денної (очної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 073 Менеджмент

(шифр, назва спеціальності)

спеціалізації / предметної спеціальності _____

(шифр і назва)

освітньо-професійна програма Менеджмент готельного, курортного та
туристичного сервісу

(назва)

Укладач: Гудима О.В., к.е.н., доцент

(ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада)

2021_ рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3
		Характеристика навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
бакалаврський	Кількість кредитів – 4	Вибіркова	
		Цикл дисциплін..... (вказати цикл, до якого належить програма, відповідно до ОПП та навчального плану)	
	Загальна кількість годин – 120	Семестр:	
		3-й	3-й
	*Змістових модулів – 6	Лекції	
		28 год.	6 год.
		Практичні/Семінарські/	
	Кількість поточних контрольних заходів – 14	14 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		78 год.	108 год.
Вид підсумкового семестрового контролю: екзамен			

*Кількість змістових модулів визначається за формулою: $ZM = (ЗКК - 1К) \times 2$, де ZM – змістові модулі, $ЗКК$ – загальна кількість кредитів, $1К$ – 1 кредит, що відводиться на підсумковий семестровий контроль.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «правління трудовим потенціалом на мікро-, мезо- та макро-рівнях» є формування теоретичних і практичних знань з питань регулювання процесів відтворення трудового потенціалу, його формування, розвитку та використання.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Управління трудовим потенціалом на мікро-, мезо- та макро-рівнях» є:

- формування знань з теорії управління трудовим потенціалом;
- набуття практичних навичок практичного застосування ефективних методів управління трудовим потенціалом;
- формування та розвиток професійних здібностей у майбутніх фахівців самостійно здійснювати аналіз трудового потенціалу та стан його використання, а також розробляти шляхи вирішення наявних проблем.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

1. знати:

- зміст системи управління трудовим потенціалом, її елементи;
- суб'єкт та об'єкт управління трудовим потенціалом на різних управлінських рівнях;
- сутність основних методів управління, сфери їх застосування;
- зміст формування та розвитку трудового потенціалу;
- завдання управління формуванням загальноосвітнього та професійнокваліфікаційного рівня трудового потенціалу;
- сучасний рівень використання трудового потенціалу;
- сутність резервів і шляхів підвищення ефективності використання трудового потенціалу України;
- характеристику міжнародного співробітництва з управління трудовим потенціалом;
- сучасні проблеми управління трудовим потенціалом в контексті міжнародного досвіду

2. вміти:

- характеризувати роль різних соціально-демографічних груп населення в потенціалі суспільства;
- характеризувати суб'єкти, об'єкти, зміст та методи управління трудовим потенціалом на різних рівнях;
- аналізувати вимоги до якості трудового потенціалу, що обумовлюються змінами змісту та характеру праці в ринкових умовах;
- розробляти пропозиції щодо поліпшення управління трудовим потенціалом з урахуванням міжнародного досвіду;
- розраховувати та аналізувати показники ефективності використання трудового потенціалу;
- оцінювати резерви підвищення ефективності використання трудового потенціалу та обґрунтовувати шляхи їх використання.

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
<p>Загальні компетентності:</p> <p>ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>ЗК6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел</p>	<p>Методи:</p> <p>Наочні методи (схеми, моделі, алгоритми).</p> <p>Словесні методи (лекція, пояснення, робота з навчально-методичними посібниками).</p> <p>Практичні методи (творчі завдання, контрольні роботи).</p> <p>Логічні методи (індуктивні, дедуктивні, створення проблемної ситуації).</p> <p>Проблемно-пошукові методи (репродуктивні).</p> <p>Метод формування пізнавального інтересу (навчальна дискусія, створення цікавих ситуацій).</p> <p>Контрольні заходи: виконання теоретичних та практичних завдань на практичних заняттях, розв'язання практичних задач та розбирання практичних кейсів з дисципліни.</p>
<p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:</p>	

<p>СК 2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.</p> <p>СК 7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур</p> <p>СК 10. Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва, торгівлі та біржової практики з урахуванням ризиків..</p>	<p>Методи:</p> <p>Наочні методи (схеми, моделі, алгоритми).</p> <p>Словесні методи (лекція, пояснення, робота з навчально-методичними посібниками).</p> <p>Практичні методи (творчі завдання, контрольні роботи).</p> <p>Логічні методи (індуктивні, дедуктивні, створення проблемної ситуації).</p> <p>Проблемно-пошукові методи (репродуктивні).</p> <p>Метод формування пізнавального інтересу (навчальна дискусія, створення цікавих ситуацій).</p> <p>Контрольні заходи: виконання теоретичних та практичних завдань на практичних заняттях, розв'язання практичних задач та розбирання практичних кейсів з дисципліни.</p>
<p>Програмні результати навчання:</p> <p>ПРН 2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.</p> <p>ПРН 11. Демонструвати базові й структуровані знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для подальшого використання на практиці.</p> <p>ПРН 12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.</p> <p>ПРН 13. Використовувати знання форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин для забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.</p> <p>ПРН 20. Знати основи бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур з урахуванням ризиків.</p>	<p>Методи контролю і самоконтролю (усний, письмовий)</p> <p>Контрольні заходи:</p> <p>теоретичне тестування за змістовим модулем.</p>

3. **Міждисциплінарні зв'язки.** Інформатика, політекономія, мікроекономіка, макроекономіка, демографія, економіка праці, статистика, регіональна економіка

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти та основні категорії управління трудовим потенціалом

Тема 1. Історичний аспект розвитку науки «Управління трудовим потенціалом на мікро-, мезо- та макро- рівнях»

Сучасні умови ведення бізнесу. Особливості управління трудовим потенціалом на сучасному етапі. Предмет, метод, завдання та необхідність вивчення запропонованої дисципліни. Місце і роль "Управління трудовим потенціалом" серед інших наук. Генезис кадрового менеджменту як науки. П'ять менеджерських революцій. Від Ф. У. Тейлора до А. Маслоу та І. Ансоффа

Тема 2. Населення як природна основа формування трудового потенціалу

Населення як демографічна категорія. Структура населення, види структур: статеві-вікова, сімейна, економічна, соціальна. Природний рух населення: сутність, значення та показники ви міру. Міграційний рух населення: сутність, причини та види міграцій. Показники, що характеризують масштаби та інтенсивність міграцій. Відтворення населення

та його типи. Особливості сучасного відтворення населення. Демографічний вимір трудового потенціалу. Джерела інформації про населення.

Тема 3. Регулювання демографічного розвитку

Сутність демографічної ситуації. Характеристика демографічної ситуації в Україні. Динаміка чисельності населення, сучасні тенденції демографічних процесів — народжуваності, смертності, шлюбності. Зміни вікової структури та очікуваної тривалості життя. Взаємозв'язок демографічних процесів з соціально-економічними. Демографічна політика: сутність, об'єкт, суб'єкт, основні напрями та засоби реалізації. Міграційна політика. Концепція державної міграційної політики. Механізми та показники, що визначають рівень інтенсивності трудової міграції. Трудова міграція населення в Україні. Об'єктивна необхідність регулювання демографічних процесів.

Змістовий модуль 2. Основні напрями управління трудовим потенціалом

Тема 4. Трудовий потенціал суспільства

Сутність поняття – трудовий потенціал. Трудовий потенціал індивіда, колективу підприємства, суспільства. Співвідношення понять – трудові ресурси, – трудовий потенціал, – економічно активне населення, – людський фактор, – людський капітал. Місце трудового потенціалу в системі потенціалів соціально-економічної системи. Взаємозв'язок населення і трудового потенціалу, роль різних соціально-демографічних груп населення в трудовому потенціалі суспільства. Формування та роль трудового потенціалу. Основні чинники, що впливають на формування та розвиток трудового потенціалу: соціально-економічні, науково - технічні, психологічні. Відтворення трудового потенціалу в системі управління ринком праці.

Тема 5. Система управління трудовим потенціалом

Управління як соціально-економічне явище і як процес, його функції. Сутність і структура системи управління трудовим потенціалом, її елементи. Завдання управління трудовим потенціалом: об'єкти, суб'єкти та рівні. Методи управління трудовим потенціалом: адміністративно-організаційні, економічні та соціально-психологічні. Їхній зміст і пріоритетні сфери застосування. Характеристика сучасного етапу управління трудовим потенціалом України.

Тема 6. Забезпечення системи управління трудовими потенціалом.

Зміст науково-методичного забезпечення управління трудовим потенціалом. Науково-дослідні установи, що надають послуги з науково-методичного забезпечення, напрями їх спеціалізації. Координація діяльності науково-дослідних установ. Науково-правове забезпечення управління трудовим потенціалом, закони та підзаконні акти, що регулюють правові заходи управління трудовим потенціалом. Структура державних органів з управління трудовим потенціалом: загальнодержавні, регіональні, галузеві. Їх взаємодія в прийнятті та реалізації рішень. Матеріальне, кадрове та фінансове забезпечення управління трудовим потенціалом.

Змістовий модуль 3. Забезпечення управління трудовим потенціалом

Тема 7. Ринок праці в системі управління трудовим потенціалом

Ринок праці як підсистема ринкової економіки: особливості та відмінності від інших ринків. Складові частини ринку праці. Регулятори ринку праці. Людський капітал як соціально-економічна категорія; економічна оцінка здібностей людини робити прибуток. Формування концепції людського потенціалу. Значення концепції людського капіталу для регулювання ринку праці (вирішення питань регулювання ринку праці), розроблення індивідуальних програм, програм управління людськими ресурсами, розвитку трудового потенціалу, зростання продуктивності праці. Людський капітал як активна частина трудового потенціалу, складові людського капіталу. Особливості людського капіталу на різних рівнях. Спільне і відмінне у людському та речовому капіталах. Сутність інвестицій у людський капітал, їх значення для економічного зростання. Особисті інвестиції. Ефективність інвестицій в людський капітал. Методи їх визначення. Роль держави в інвестуванні людського капіталу.

Тема 8. Планування і прогнозування трудових ресурсів

Суть і значення планування і прогнозування трудових ресурсів для поступального розвитку суспільства. Основні завдання планування. Методи планування і прогнозування трудових ресурсів. Метод екстраполяції.

Нормативний метод. Метод послідовних наближень. Компонентний метод. Етапи прогнозування трудових ресурсів. Етапи планування трудових ресурсів. Система балансів трудових ресурсів. Баланс ринку праці. Річний баланс наявності та розподілу фахівців з вищою освітою. Побудова схеми балансу трудових ресурсів, його зміст. Етапи та методика планування й прогнозування трудових ресурсів. Міжгалузевий баланс затрат суспільної праці. Зведений баланс трудових ресурсів. Часткові баланси трудових ресурсів. Баланс ринку праці, його сутність, порядок і методи розробки. Методика проведення балансових розрахунків. Прогнозування чисельності і складу трудових ресурсів. Планування зайнятості працездатного населення та забезпечення потреб народного господарства в робочій силі. Оптимізація пропорцій розподілу трудових ресурсів за галузями народного господарства, територіями та основними видами діяльності. Прогнозування чисельності населення і складу трудових ресурсів. Демографічний прогноз. Соціально-економічний прогноз. Світовий досвід планування та прогнозування трудових ресурсів. Американська система управління. Шведська система управління. Італійська система управління

Тема 9. Макроекономічні аспекти регулювання зайнятості трудових ресурсів

Основні напрями регулювання зайнятості трудових ресурсів. Зайнятість і безробіття як соціально-економічні явища. Поняття і функції зайнятості. Сутність категорії "зайняте населення". Поняття ефективною зайнятості. Види і форми зайнятості. Сутність категорії безробіття. Види безробіття. Шляхи зниження рівня безробіття. Державне регулювання зайнятості в Україні. Механізм управління зайнятістю населення. Державна політика зайнятості, її зміст, принципи, методи реалізації. Активна і пасивна політика держави у сфері зайнятості. Суб'єктивні та об'єктивні чинники зайнятості. Механізм регулювання зайнятості населення. Методи впливу на попит, пропозицію і ціну робочої сили на макрорівні. Державна і регіональні програми зайнятості: призначення, структура, зміст. Порядок формування, організація виконання програм зайнятості. Програма зайнятості на базовому і територіальному рівнях. Зарубіжний досвід реалізації державної політики зайнятості. Оцінка ефективності політики зайнятості в Україні.

Тема 10. Формування загальноосвітнього та кваліфікаційного рівня трудового потенціалу

Завдання управління з формування загальноосвітнього та професійного рівня трудового потенціалу. Роль кваліфікованих кадрів у сучасному

виробництві. Поняття та основні показники загальноосвітнього і професійного рівня. Закономірності розвитку системи трудового потенціалу. Управління формуванням якості трудового потенціалу. Напрямки щодо вдосконалення якості трудового потенціалу. Конкурентоспроможність робочої сили і професійна мобільність людини на ринку праці. Чинники мобільності. Система професійної підготовки трудових ресурсів в Україні. Зміст, принципи та структура загальної і професійної освіти в Україні. Навчальні заклади різних форм власності. Освітні рівні України. Середня школа. Середня спеціальна освіта. Професійно-технічна освіта. Вища освіта. Організація підготовки й підвищення кваліфікації кадрів робітничих професій. Функції та структура державної системи загальної та професійної освіти. Роль навчальних закладів альтернативних форм власності. Організаційні форми та соціально-економічні важелі заохочення перепідготовки, набуття другої освіти та підвищення кваліфікації. Організація перепідготовки працюючих і безробітних. Система підвищення кваліфікації. Курси. Індивідуальне навчання. Зарубіжний досвід формування професійного рівня трудового потенціалу.

Змістовий модуль 4. Забезпечення управління розвитку трудового потенціалу

Тема 11. Людський капітал – домінуючий чинник соціально-економічного розвитку суспільства

Сутність людського капіталу. Людський капітал, як складова інтелектуального капіталу. Ефективність використання людського капіталу. Мікро- та макроекономічні рівні поняття "людський капітал". Теорія людського капіталу. Людський капітал як складова інтелектуального капіталу. Управління людським капіталом організації. Методи оцінки ефективності використання людського капіталу. Ефективність використання людського капіталу.

Тема 12. Людський розвиток

Концепція людського розвитку. Основні напрями людського розвитку на сучасному етапі. Стан людського розвитку в Україні. Людський розвиток як мета і критерій суспільного прогресу. Людський розвиток як найважливіший індикатор і чинник суспільного прогресу. Проблеми людського розвитку в економічних концепціях. Концепція людського розвитку, запропонована експертами ООН - її логіка та зміст. Проблема оптимізації взаємозв'язку між людським розвитком і економічним зростанням. Методологія кількісної оцінки рівня людського розвитку. Сутність показника – індекс розвитку людського

потенціалу, запропонованого ПРООН. Методика розрахунку складових індексу розвитку людського потенціалу - очікуваної тривалості життя, рівня освіченості, рівня добробуту (обсягу реального ВВП на одну людину). Особливості методики розрахунку індексу людського потенціалу в національних умовах. Методики розрахунку, запропоновані українськими вченими. Взаємозв'язок економічного зростання, зайнятості та людського розвитку. Економічне зростання, пропозиція праці і попит на неї. Людський розвиток і безробіття. Рівень життя, нерівність і людський розвиток. Гендерна нерівність у розвитку та використанні людського потенціалу в Україні. Динаміка показників людського розвитку.

Тема 13. Мотивація економічної активності населення

Поняття мотивації. Розвиток та основні теорії мотивації. Класифікація мотивації і мотивів. Складові мотивації економічної активності населення в системі управління трудовим потенціалом. Управління мотивацією економічної активності населення. Мотивація як процес активізації життєво важливих мотивів людей до економічної діяльності. Сутність категорії — економічна активність, її види. Фактори мотивації економічної активності трудового потенціалу. Методи мотивації економічної активності: адміністративні, правові, економічні. Сучасні проблеми мотивації економічної активності трудового потенціалу.

Тема 14. Доходи населення і рівень життя

Теоретичні аспекти регулювання трудового потенціалу в умовах ринкової економіки. Соціально-економічні аспекти праці. Економічні закони, що регулюють розподільчі відносини в ринковій економіці. Сутність і структура доходів населення та джерела їх формування. Номінальні та реальні, сукупні та грошові доходи, бруто-доходи та нетто доходи, трудові та нетрудові доходи. Необхідність регулювання доходів у ринковій економіці. Еволюція політики доходів і зарубіжний досвід їх регулювання. Нормативно-правові акти, що регулюють доходи. Державне регулювання доходів, державні соціальні стандарти та їх соціально-економічне значення. Вартість життя і споживчий бюджет. Доходи та платоспроможність населення. Рівень (якість) життя населення та його вплив на економічну і соціальну активність. Розподіл населення за рівнем доходів. Бідність та її виміри. Програми подолання бідності в Україні.

Змістовий модуль 5. Суспільна організація та соціальна політика в системі управління трудовим потенціалом

Тема 15. Суспільна організація праці в системі управління трудовим потенціалом

Теоретичні основи й об'єктивні передумови суспільної організації праці. Соціально-трудові відносини та їх суб'єкти. Основні соціальні сили 17

суспільства і необхідність узгодження їх дій у сфері соціально-трудових відносин. Регулювання соціально-трудових відносин. Сутність соціального партнерства та його роль у регулюванні соціально-трудових відносин і використанні трудових відносин. Принципи, функції та напрямки соціального партнерства. Складові системи соціального партнерства та механізм її функціонування. Державні функції щодо соціального партнерства. Функції роботодавця. Рівні регулювання соціально-трудових відносин. Порядок ведення переговорів на національному рівні та укладання генеральної угоди. Закон України "Про колективні договори та угоди". Структура і зміст генеральної угоди. Суб'єкти соціального партнерства. Суб'єкти і порядок проведення переговорів на галузевому (територіально-галузевому) рівні. Зміст галузевих і регіональних угод, Регулювання соціально-трудових відносин. Соціальне партнерство на виробничому рівні. Система колективно-договірного регулювання соціально-трудових відносин. Колективний договір як основний нормативний акт регулювання трудових відносин на рівні підприємства (організації). Зміст колективно-договірних угод. Національна рада соціального партнерства. Зарубіжний досвід соціального партнерства. Досвід застосування принципів соціального партнерства в країнах з розвинутою ринковою економікою. Правові та організаційні проблеми становлення системи соціального партнерства в Україні

Тема 16. Соціальна політика в системі управління трудовим потенціалом

Роль та зміст соціальної політики в системі управління трудовим потенціалом. перспективи розвитку соціальної політики в Україні з урахуванням світового досвіду.

Зміст соціальної політики на етапі переходу до ринкової економіки та завдання державної соціальної політики. Суб'єкти соціальної політики. Мета соціальної політики. Головні завдання соціальної політики. Соціальний моніторинг та принципи соціальної політики. Сучасні напрямки соціальної політики в Україні. Соціальний захист населення як елемент соціальної політики. Зміст процесу соціального захисту населення. Принципи побудови системи соціального захисту. Адресність соціальної допомоги. Роль суспільних фондів споживання. Зміст процесу соціального страхування. Форми соціального страхування населення в нових економічних умовах. Бюджетно-страхова система фінансування охорони здоров'я і впровадження страхової медицини. Система пенсійного забезпечення. Перспективи розвитку соціальної політики в Україні з урахуванням світового досвіду

Тема 17. Трудові конфлікти та методи їх розв'язання

Поняття та види конфліктів. Причини виникнення конфліктів. Методи управління конфліктами. Використання примирних процедур при розв'язанні трудових конфліктів. Типи трудових конфліктів. Мотиваційний конфлікт. Комунікаційний конфлікт. Влада і безвладдя. Внутрішньоособистий конфлікт. Міжособистий конфлікт. Конфлікт між особистістю і групою. Між груповий конфлікт. Причини виникнення конфліктів. Фактори виникнення трудових конфліктів в умовах ринкових економічних відносин. Економічні фактори. Соціальні фактори. Розподіл ресурсів. Взаємозалежність завдань. Розбіжність з метою. Розбіжність в уявленнях і цінностях. Розбіжність у манері поведінки і цінностях. Незадовільні комунікації. Суб'єкти і предмет трудових конфліктів. Функції трудових конфліктів. Методи управління конфліктами. Нормативно-правова база розв'язання трудових конфліктів в Україні. Роль примирних процедур при розв'язанні трудових конфліктів і механізм їх реалізації. Методи і засоби запобігання трудових конфліктів. Визначення загально організаційних комплексних цілей. Роз'яснення вимог до роботи. Координаційні та інтеграційні механізми. Структура системи винагород. Загладжування. Ухилення. Розв'язання проблеми. Примус. Поступка. Досвід регулювання трудових конфліктів у зарубіжних країнах. Використання примирних процедур при розв'язанні трудових конфліктів

Змістовий модуль 6. Зарубіжний досвід управління трудовим потенціалом

Тема 18. Міжнародне співробітництво в системі управління трудовим потенціалом

Розвиток міжнародної міграції робочої сили як форма економічних відносин. Вплив міжнародної економічної інтеграції на процеси управління трудовим потенціалом. Міжнародна організація праці (МОП): цілі, завдання та основні конвенції з питань управління трудовим потенціалом. Сутність міжнародної економічної інтеграції. Створення єдиного ринку праці в країнах Європейського економічного співробітництва. Специфіка діяльності Ради Європи. Участь України в європейських і світових структурах. Двостороннє міжнародне співробітництво в управлінні трудовим потенціалом. Проблеми інтеграції України у світовий ринок праці. Міжнародна організація праці (МОП). Її цілі, завдання, функції, структура та основні напрямки діяльності. Конвенції і рекомендації МОП з питань використання трудового потенціалу і соціального захисту населення. Глобалізація світової економіки та рекомендації МОП з урегулювання системи управління трудовим потенціалом.

Тема 19. Зарубіжний досвід управління трудовим потенціалом

Зарубіжний досвід реалізації державної програми зайнятості. Зарубіжний

досвід формування професійного рівня трудового потенціалу. Зарубіжний досвід соціального партнерства. Зарубіжний досвід використання примірних процедур при розв'язанні трудових конфліктів. Активні програми зайнятості. Пасивні програми зайнятості. Світовий досвід планування та прогнозування трудового потенціалу. Американська модель планування та прогнозування трудового потенціалу. Скандинавська модель планування та прогнозування трудового потенціалу. Італійська модель планування та прогнозування трудового потенціалу. Зарубіжний досвід формування загальноосвітнього та професійного рівня трудового потенціалу. Формування загальноосвітнього та професійного рівня трудового потенціалу у Великій Британії. Формування загальноосвітнього та професійного рівня трудового потенціалу у країнах Заходу. Формування загальноосвітнього та професійного рівня трудового потенціалу в країнах Центральної Європи. Досвід застосування принципів соціального партнерства в країнах з розвиненою ринковою економікою.

Тема 20. Ефективність використання трудового потенціалу

Показники та критерії ефективності використання трудового потенціалу. Механізм регулювання ефективного використання трудового потенціалу. Сучасний рівень ефективності використання трудового потенціалу України та її резерви. Загальнотеоретичні основи ефективності господарювання. Поняття, критерії та показники економічної та соціальної ефективності використання трудового потенціалу. Чинники підвищення ефективності використання трудового потенціалу на різних рівнях. Поняття резервів ефективності використання трудового потенціалу та методичні основи їх класифікації. Механізм регулювання ефективного використання трудового потенціалу. Сучасний рівень ефективності використання трудового потенціалу в Україні. Характеристика підвищення резервів ефективності використання трудового потенціалу та шляхи їх реалізації.

3. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години					Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин	Лекційні заняття, год		Семінарські/ Практичні /Лабораторні заняття, год		о/д ф.	з/дист ф.	Тео. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
			о/дф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

1	15	5	4	1	1	1	8	15	5	5	10	
2	15	7	4	1	3	0,5	8	15	5	5	10	
3	15	10	6	1	4	1	8	15	5	5	10	
4	15	11	7	1,5	4	1,5	8	15	5	5	10	
5	15	5	4	1	1	1	8	15	5	5	10	
6	15	4	3	0,5	1	1	8	15	5	5	10	
Усього за змістові модулі	90	42	28	6	14	6	48	90	30	30	60	
Підсумковий семестровий контроль екзамен	30						30	30	20	20	40	
Загалом	90								100			

4. Теми практичних (семінарських/лабораторних) занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Тема 1. Історичний аспект розвитку науки «Управління трудовим потенціалом на мікро-, мезо- та макро- рівнях»		
	Тема 2. Населення як природна основа формування трудового потенціалу	1	0,5
	Тема 3. Регулювання демографічного розвитку		0,5
2	Тема 4. Трудовий потенціал суспільства	1	0,5
	Тема 5. Система управління трудовим потенціалом	1	
	Тема 6. Забезпечення системи управління трудовими потенціалом.	1	
3	Тема 7. Ринок праці в системі управління трудовим потенціалом	1	
	Тема 8. Планування і прогнозування трудових ресурсів	1	0,5
	Тема 9. Макроекономічні аспекти регулювання зайнятості трудових ресурсів	1	0,5
	Тема 10. Формування загальноосвітнього та кваліфікаційного рівня трудового потенціалу	1	
4	Тема 11. Людський капітал – домінуючий чинник соціально-економічного розвитку суспільства	1	
	Тема 12. Людський розвиток	1	0,5
	Тема 13. Мотивація економічної активності населення	1	0,5
	Тема 14. Доходи населення і рівень життя	1	0,5
5	Тема 15. Суспільна організація праці в системі управління трудовим потенціалом		0,5
	Тема 16. Соціальна політика в системі управління трудовим потенціалом		
	Тема 17. Трудові конфлікти та методи їх розв'язання	1	0,5
6	Тема 18. Міжнародне співробітництво в системі управління трудовим потенціалом		
	Тема 19. Зарубіжний досвід управління трудовим потенціалом		0,5
	Тема 20. Ефективність використання трудового потенціалу	1	0,5
Разом		14	6

ПРАКТИЧНА РОБОТА 1

ТЕМА 1. ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ РАЗВИТКУ НАУКИ «УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ НА МІКРО-, МЕЗО- та МАКРОРІВНЯХ

Мета – визначити предмет, метод, завдання і необхідність вивчення курсу "Управління трудовим потенціалом на мікро-, мезо- та макрорівнях" та його місце у формуванні фахівців з менеджменту.

Ключові поняття: ресурси, матеріальні блага, якість життя, робоча сила, людський капітал, трудовий потенціал, управління трудовим потенціалом.

Основні питання

1. Сучасні умови ведення бізнесу. Особливості управління трудовим потенціалом на сучасному етапі
2. Предмет, метод, завдання та необхідність вивчення запропонованої дисципліни.
3. Місце і роль "Управління трудовим потенціалом" серед інших наук.
4. Генезис кадрового менеджменту як науки. П'ять менеджерських революцій. Від Ф. У. Тейлора до А. Маслоу та І. Ансоффа

Питання для самоконтролю

1. Назвіть особливості ведення бізнесу на сучасному етапі.
2. У чому відрізнити людських ресурсів від інших видів ресурсів?
3. Чому людські ресурси можуть лежати в основі конкурентоспроможності організації?
4. Які характерні особливості управління персоналом на сучасному етапі?
5. З якими науками тісно пов'язана наука «управління персоналом»?
6. Які чинники впливають на персонал організації?
7. Які цілі і завдання управління персоналом на сучасному етапі?
8. Значення і роль курсу "Управління трудовим потенціалом" в процесі формування фахівця.
9. Предмет курсу "Управління трудовим потенціалом".
10. Основні завдання курсу "Управління трудовим потенціалом".

11. Охарактеризуйте поняття "якість життя".
12. Динаміка якості життя у світі.
13. Які показники включає індекс розвитку людського потенціалу?
14. Як розраховується індекс рівня освіти?
15. Основні компоненти трудового потенціалу.
16. Які процеси характеризують компоненти трудового потенціалу?
17. Взаємодія курсу "Управління трудовим потенціалом" з іншими науками.
18. Назвіть п'ять менеджерських революцій.
19. Що про управління людьми говорив Ніколло Макіавеллі?
20. Які школи менеджменту Ви знаєте?

Практичні завдання

Практичне завдання №1

Визначити рівень соціально – економічного розвитку регіону на основі визначення індексу якості життя і індексу людських ресурсів, якщо згідно аналізу індекс природних ресурсів склав 5,0; індекс фінансових ресурсів – 1,5; індекс духовно-інформаційних ресурсів – 1,0; індекс систем управління суспільством і підприємствами – 2,0. Крім цього, визначено, що індекс здоров'я – 1,5; індекс моральності – 2,5; індекс творчого потенціалу – 2,0; індекс освіти – 3,0; індекс професіоналізму – 1,5. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення

$$\text{Індекс якості життя} = i_{\text{ф.р}} + i_{\text{д-і.р}} + i_3 + i_{\text{м}} + i_{\text{т.п}} + i_{\text{о}} + i_{\text{п}},$$

$$\text{Індекс якості життя} = 1,5 + 1,0 + 1,5 + 2,5 + 2,0 + 3,0 + 1,5 = 13.$$

$$\text{Індекс людських ресурсів} = i_{\text{пр.р}} + i_{\text{с.-п}};$$

$$\text{Індекс людських ресурсів} = 5,0 + 2,0 = 7.$$

$$\text{Відповідь: } I_{\text{я. ж.}} = 13; I_{\text{л.р}} = 7.$$

Практичне завдання №2

Численність населення 30000 чол., частка зайнятого населення у загальній чисельності населення складає 30%. Чисельність безробітних складає 500 чол., у тому числі безробітних, які зареєстровані у державній службі зайнятості 200 чол.. Визначити рівень економічної активності населення та показники безробіття. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення

$$S_{\text{зайн.}} = S_{\text{нас.}} \cdot D_{\text{з.нас.}};$$

$$S_{\text{зайн.}} = 30\,000 \cdot 0,30 = 9\,000 \text{ чол.}$$

$$P_{\text{ЕАН.}} = \frac{S_{\text{ЕАН.}}}{S_{\text{нас.}}};$$

$$P_{\text{ЕАН.}} = \frac{9000 + 200}{30000} = 0,31 = 31\%.$$

$$P_{\text{з.н.}} = \frac{S_{\text{з.}}}{S_{\text{з.}} + S_{\text{б.}}};$$

$$P_{\text{з.н.}} = \frac{9000}{9000 + 500} = 0,95 = 95\%.$$

$$P_{\text{безр.}} = \frac{S_{\text{б.}}}{S_{\text{з.}} + S_{\text{б.}}};$$

$$P_{\text{безр.}} = \frac{500}{9000 + 500} = 0,05 = 5\%.$$

$$\text{Відповідь: } P_{\text{ЕАН.}} = 31\%; P_{\text{безр.}} = 5\%; P_{\text{з.н.}} = 95\%.$$

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

Визначити рівень соціально – економічного розвитку регіону на основі визначення індексу якості життя і індексу людських ресурсів, якщо згідно аналізу індекс природних ресурсів склав 6,0; індекс фінансових ресурсів – 2,0; індекс духовно-інформаційних ресурсів – 1,5; індекс систем управління суспільством і підприємствами – 3,0. Крім цього, визначено, що індекс здоров'я – 1,0; індекс моральності – 2,0; індекс творчого потенціалу – 2,5; індекс освіти – 2,5; індекс професіоналізму – 1. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

Визначити рівень соціально – економічного розвитку регіону на основі визначення індексу якості життя і індексу людських ресурсів, якщо згідно аналізу індекс природних ресурсів склав 7,0; індекс фінансових ресурсів – 4,0; індекс духовно-інформаційних ресурсів – 1,8; індекс систем управління суспільством і підприємствами – 3,2. Крім цього, визначено, що індекс здоров'я – 1,3; індекс моральності – 1,8; індекс творчого потенціалу – 2,2; індекс освіти – 2,8; індекс професіоналізму – 1,5. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Численність населення 17000 чол., частка зайнятого населення у загальній чисельності населення складає 40%. Чисельність безробітних складає 700 чол., у тому числі безробітних, які зареєстровані у державній службі зайнятості 500 чол.. Визначити рівень економічної активності населення та показники безробіття. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Численність населення 50000 чол., частка зайнятого населення у загальній чисельності населення складає 25%. Чисельність безробітних складає 1000 чол., у тому числі безробітних, які зареєстровані у державній

службі зайнятості 200 чол.. Визначити рівень економічної активності населення та показники безробіття. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Тема 2. Населення як природна основа формування трудового потенціалу

Мета– охарактеризувати населення як природну основу формування трудового потенціалу, проаналізувати стан розвитку населення України.

Ключові поняття: населення: наявне, постійне, юридичне, міське, сільське; чисельність населення; статеві структура; статево-вікові піраміди; старіння населення; соціальна структура населення; етнічна структура населення.

Основні питання

1. Сутність категорії населення як природної основи формування трудового потенціалу.
2. Основні показники якісної та кількісної оцінки населення.

Питання для самоконтролю

1. Населення як природна основа формування трудового потенціалу.
2. Міське і сільське населення.
3. Статева структура населення та показники, що її характеризують.
4. За якими шкалами здійснюється класифікація віку?
5. Типи вікової структури населення за Зундбергом.
6. Як розраховується середній вік населення?
7. Назвіть показники демографічного навантаження.
8. Старіння і демографічні показники для його оцінки.
9. Рівень освіти та грамотність населення.
10. Сучасний стан розвитку населення в Україні.

Практичні завдання

Практичне завдання № 1

Загальний приріст населення за рік склав 2000 чол. Чисельність на початок року склала 100000чол. Визначте коефіцієнти: приросту населення, показники росту та приросту населення за рік. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення

$$K_{\text{пр}} = \frac{З_{\text{пр.}}}{Ч_{\text{н.}}} * 1000\%;$$

$$K_{\text{пр.}} = \frac{2000}{100000} * 1000\%.$$

$$P_{\text{р}} = \frac{З_{\text{пр.}} + Ч_{\text{н.}}}{Ч_{\text{н.}}} * 100\%;$$

$$P_{\text{р}} = \frac{2000 + 100000}{100000} * 100\% = 102\%.$$

$$P_{\text{пр}} = P_{\text{р}} - 100\%;$$

$$P_{\text{пр}} = 102 - 100 = 2\%.$$

Відповідь: $K_{\text{пр}} = 20\%$; $P_{\text{р}} = 102\%$; $P_{\text{пр}} = 2\%$

Практичне завдання № 2

Чисельність населення на початок аналізованого періоду склала 10 000 чол., через рік – 12 000 чол., через 2 роки – 15 000 чол.. Визначте середній коефіцієнт приросту населення, середньорічні темпи росту та середньорічні темпи приросту населення. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення

$$1) T_{\text{р}} = \frac{Ч_i}{Ч_{i-1}} * 100\%;$$

$$T_{\text{р1}} = \frac{12000}{10000} * 100\% = 120\%.$$

$$T_{\text{р2}} = \frac{15000}{12000} * 100\% = 125\%.$$

$$T_{\text{рср}} = \frac{120\% + 125\%}{2} = 122,5\%.$$

$$2) T_{\text{пр}} = T_{\text{р}} - 100\%;$$

$$T_{\text{пр1}} = 120\% - 100\% = 20\%.$$

$$T_{\text{пр2}} = 125\% - 100\% = 25\%.$$

$$T_{\text{прср}} = \frac{20\% + 25\%}{2} = 22,5\%.$$

$$3) K_{\text{пр}} = \frac{Ч_i - Ч_{i-1}}{Ч_{i-1}} * 100\%;$$

$$K_{\text{пр1}} = \frac{12000 - 10000}{10000} * 100\% = 20\%.$$

$$K_{\text{пр2}} = \frac{15000 - 12000}{12000} * 100\% = 25\%.$$

$$K_{\text{прср}} = \frac{20\% + 25\%}{2} = 22,5\%.$$

Відповідь: $T_{\text{р.ср.}} = 122,5\%$; $T_{\text{пр.ср.}} = 22,5\%$

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

Загальний приріст населення за рік склав 1000 чол. Чисельність на початок року склала 50000чол. Визначте коефіцієнти: приросту населення, показники росту та приросту населення за рік. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

Загальний приріст населення за рік склав 5000 чол. Чисельність на початок року склала 150000чол. Визначте коефіцієнти: приросту населення, показники росту та приросту населення за рік. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Чисельність населення на початок аналізованого періоду склала 7 000 чол., через рік – 10 000 чол., через 2 роки – 13 000 чол.. Визначте середній коефіцієнт приросту населення, середньорічні темпи росту та середньорічні темпи приросту населення. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Чисельність населення на початок аналізованого періоду склала 5 000 чол., через рік – 10 000 чол., через 2 роки – 15 000 чол.. Визначте середній коефіцієнт приросту населення, середньорічні темпи росту та середньорічні темпи приросту населення. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 2

Тема 3. Регулювання демографічних і міграційних процесів

Мета – проаналізувати показники руху населення, з'ясувати основні напрямки державної демографічної політики, проаналізувати стан демографічного розвитку України.

Ключові поняття: динаміка народжуваності й смертності; показники демографічного навантаження; природний рух населення; фактори народжуваності; міграція; відтворення населення; демографічна політика.

Основні питання

1. Демографічна інформація.
2. Природний рух населення і його показники.
3. Механічний рух населення.
4. Відтворення населення.
5. Державна демографічна політика. Аналіз сучасної демографічної ситуації в Україні.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть і охарактеризуйте основні види демографічної інформації.
2. Прокоментуйте програму перепису й основні групи запитань.
3. Природний рух населення, показники його оцінки.
4. Показники укладення та припинення шлюбів.
5. Механічний рух населення, показники для його визначення.
6. Демографічні баланси населення.
7. Економічна ефективність міграції населення.
8. Відтворення населення і його види.
9. Основні напрямки державної демографічної політики.
10. Методи державної демографічної політики.
11. Сучасний стан демографічної ситуації в Україні.

Практичне завдання № 1

Чисельність населення працездатного віку складає 30000 чол., чисельність дітей – 12000 чол., чисельність осіб старшого віку – 15000 чло.. Визначте показники демографічного навантаження. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення

$$K_{н.д} = \frac{Чд.}{Чтр.нас} * 1000\%;$$

$$K_{н.д} = \frac{12000}{30000} * 1000\% = 400\%.$$

$$K_{н.ст.в} = \frac{Чн.ст.в.}{Чтр.нас.} * 1000\%;$$

$$K_{н.ст.в.} = \frac{15000}{30000} * 1000\% = 500\%.$$

$$K_{з.н.} = \frac{Чд. + Чн.ст.в.}{Чтр.нас.} * 1000\%;$$

$$K_{з.н.} = \frac{12000 + 15000}{30000} * 1000\% = 900\%.$$

Відповідь: Основними показниками оцінки демографічного навантаження є коефіцієнт навантаження дітьми, який складає 400%; коефіцієнт навантаження особами старшого віку - 500%; загальний коефіцієнт навантаження – 900%.

Практичне завдання № 2

Визначте показники природного руху населення, якщо чисельність населення на початок року складає 200000 чол., чисельність народжених складає 20 000 чол., чисельність померлих складає 12 000 чол.. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення

$$П_{р.н} = Чн. \pm Чп.;$$

$$П_{р.н} = 20000 - 12000 = 8000 \text{ чол.}$$

$$Ч_{нас.} = Ч_{нас.} \pm \frac{П_{р.н.}}{2};$$

$$Ч_{нас.} = 200000 + \frac{8000}{2} = 204\ 000 \text{ чол.}$$

$$K_{н.} = \frac{Чн.}{Ч_{нас.}} * 1000\% ;$$

$$K_{н.} = \frac{20000}{204000} * 1000\% = 98\%.$$

$$K_{п.} = \frac{Чп.}{Ч_{нас.}} * 1000\%;$$

$$K_{п.} = \frac{12000}{204000} * 1000\% = 59\%.$$

$$K_{пр.р} = K_{н.} - K_{п.};$$

$$K_{пр.р} = 98 - 59 = 39\%.$$

Відповідь: Оцінка результатів показників природнього руху населення свідчить про позитивну тенденцію в загальній структурі населення за рахунок перевищення коефіцієнту народження над коефіцієнтом смертності на 39%.

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

Чисельність населення працездатного віку складає 20000 чол., чисельність дітей – 6000 чол., чисельність осіб старшого віку – 13000 чло.. Визначте показники демографічного навантаження. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

Чисельність населення працездатного віку складає 10000 чол., чисельність дітей – 4000 чол., чисельність осіб старшого віку – 4000 чло.. Визначте показники демографічного навантаження. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Визначте показники природнього руху населення, якщо чисельність населення на початок року складає 50000 чол., чисельність народжених складає 13 000 чол., чисельність померлих складає 18 000 чол.. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Визначте показники природнього руху населення, якщо чисельність населення на початок року складає 100000 чол., чисельність народжених складає 16 000 чол., чисельність померлих складає 16 000 чол.. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Тема 4. Трудовий потенціал суспільства

Мета – сформувати уяву про трудовий потенціал як соціально-економічну й обліково-статистичну категорію, охарактеризувати показники чисельності й видів руху трудових ресурсів.

Ключові поняття: трудові ресурси, населення, чисельність населення, якість населення, населення працездатного віку, відтворення населення, природний приріст населення, рух населення, міграційний рух, працездатний вік, пенсійний вік, економічно активне населення, економічно пасивне населення, трудовий потенціал.

Основні питання

1. Основні показники оцінки населення.
2. Трудовий потенціал як соціально-економічна категорія.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте поняття "трудові ресурси" і "трудовий потенціал" як соціально-економічні категорії.
2. Дайте визначення поняттям "населення", "людські ресурси" і "трудові ресурси".
3. Відтворення і чинники, що на нього впливають.
4. Рух населення: міграційний, соціальний, економічний.
5. Джерела формування трудових ресурсів.
6. Перспективи розвитку трудових ресурсів в Україні.
7. Охарактеризуйте якість життя населення України.
8. У чому різниця між трудовими ресурсами і населенням працездатного віку?
9. Якими шляхами відбувається процес приросту трудових ресурсів?
10. Екстенсивні та інтенсивні чинники, що впливають на кількісне та якісне визначення трудового потенціалу.

Практичні завдання

Практичне завдання № 1

Середньорічна чисельність населення складає 20 000 чол., чисельність прибувчих за рік складає 500 чол., чисельність населення, що виїхала за місто складає 200 чол., визначте відносні показники міграції. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення

$$\overline{Ч_n} = Ч_n + \frac{Ч_{пр.} - Ч_{в.}}{2};$$

$$\overline{Ч_n} = 20000 + \frac{500 - 200}{2} = 20150 \text{ чол.}$$

$$K_{пр} = \frac{Ч_{пр.}}{Ч_n} * 1000\%;$$

$$K_{пр} = \frac{500}{20150} * 1000\% = 24,8\%.$$

$$K_{в.} = \frac{Ч_{в.}}{Ч_n} * 1000\%;$$

$$K_{в.} = \frac{200}{20150} * 1000\% = 9,9\%.$$

$$K_m = K_{пр} - K_{в.};$$

$$K_m = 24,8\% - 9,9\% = 14,9\%.$$

Відповідь: З точки зору оцінки результатів відносних показників міграції населення, ситуація свідчить про позитивні тенденції в загальній структурі населення за рахунок перевищення коефіцієнту приїзду населення над коефіцієнтом виїзду населення на 14,9%.

Практичне завдання № 2

Чисельність населення базового періоду складає 5000 чол., у прогнозованому році планується коефіцієнт природного приросту населення – 8%, доля трудових ресурсів – 54%. Визначте чисельність трудових ресурсів на кінець прогнозованого року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь

Рішення

$$П_{пр} = K_{пр} * Ч_n;$$

$$П_{пр} = 0,08 * 5000 = 400 \text{ чол.}$$

$$Ч_n' = Ч_n + П_{пр.};$$

$$Чн.' = 5000 + 400 = 5400 \text{ чол.}$$

$$Чтр.' = Чн.' * Дтр.;$$

$$Чтр.' = 5400 * 0,54 = 2916 \text{ чол.}$$

Відповідь: Загальна чисельність населення у прогностному році складе 5400 чол., доля трудових ресурсів у загальній структурі населення у прогностному році складе 2916 чол..

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

Середньорічна чисельність населення складає 5 000 чол., чисельність прибувчих за рік складає 300 чол., чисельність населення, що виїхала за місто складає 400 чол., визначте відносні показники міграції. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

Середньорічна чисельність населення складає 7 000 чол., чисельність прибувчих за рік складає 800 чол., чисельність населення, що виїхала за місто складає 600 чол., визначте відносні показники міграції. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Чисельність населення базового періоду складає 10 000 чол., у прогностному році планується коефіцієнт природного приросту населення – 11%, доля трудових ресурсів – 67%. Визначте чисельність трудових ресурсів на кінець прогностного року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Чисельність населення базового періоду складає 8 000 чол., у прогностному році планується коефіцієнт природного приросту населення – 13%, доля трудових ресурсів – 33%. Визначте чисельність трудових ресурсів на кінець прогностного року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Тестування

1. Найбільш суттєвий вплив на розвиток економіки мають:

- а) статевно-вікова структура населення;
- б) освітня структура населення;
- в) професійно-кваліфікаційна структури населення;
- г) розміщення населення на території країни;
- д) усі відповіді вірні.

2. Відтворення населення – це:

а) історично та соціально обумовлений процес постійного поновлення людських поколінь;

б) історично та економічно обумовлений процес постійного поновлення людських поколінь незалежно від взаємодії народжуваності та смертності;

в) історично та соціально-економічно обумовлений процес безперервного поновлення людських поколінь в результаті взаємодії народжуваності та смертності;

г) історично та соціально-економічно обумовлений процес постійного й безперервного поновлення людських поколінь;

д) історично та соціально-економічно обумовлений процес постійного й безперервного поновлення людських поколінь в результаті взаємодії народжуваності та смертності.

3. Існують наступні типи відтворення населення:

- а) розширене відтворення;
- б) складне відтворення;
- в) просте відтворення;
- г) звужене відтворення;
- д) тимчасове відтворення.

4. Переважання народжуваності над смертністю, тобто природний приріст населення характеризує:

- а) розширене відтворення;
- б) складне відтворення;
- в) просте відтворення;
- г) звужене відтворення;
- д) тимчасове відтворення.

5.відтворення означає постійну кількість населення у результаті приблизно однакової народжуваності і смертності:

- а) розширене відтворення;

- б) складне відтворення;
- в) просте відтворення;
- г) звужене відтворення;
- д) тимчасове відтворення.

6. відтворення відбувається у випадку коли смертність перевищує народжуваність і відбувається скорочення населення:

- а) розширене відтворення;
- б) складне відтворення;
- в) просте відтворення;
- г) звужене відтворення;
- д) тимчасове відтворення.

7. Існує кілька видів руху населення:

- а) природний;
- б) соціальний;
- в) психологічний;
- г) політичний;
- д) економічний.

8.....рух населення – це результат процесів народження і смерті людей:

- а) природний;
- б) соціальний;
- в) психологічний;
- г) політичний;
- д) економічний.

9. Зміна чисельності та складу населення у результаті процесів механічного просторового переміщення людей, викликаних політичними, соціально-економічними, релігійними та іншими причинами це рух населення:

- а) природний;
- б) соціальний;
- в) міграційний;
- г) політичний;
- д) економічний.

10. На процес відтворення населення впливають наступні чинники:

- а) рівень життя;
- б) якість охорони здоров'я;
- в) стан природного довкілля;
- г) санітарна культура населення;
- д) усі відповіді вірні.

Тема 5. Система управління трудовим потенціалом

Мета – визначити сутність системи управління трудовим потенціалом; ознайомитись з теоретичними основами управління трудовим потенціалом як системи; визначити цілі, завдання та функції управління трудовим потенціалом; ознайомитись з механізмом управління трудовим потенціалом; навести інформацію про технологію прийняття та реалізації рішень щодо управління трудовим потенціалом на різних рівнях управління.

Ключові поняття: система, підсистема, система управління трудовим потенціалом, системний підхід, керуюча система, керована система, трудовий потенціал.

Основні питання

1. Теоретичні основи управління трудовим потенціалом як системи.
2. Елементи державної системи управління трудовим потенціалом.
3. Структура системи управління трудовим потенціалом.

Питання для самоконтролю

1. Які ви знаєте основні компоненти системи управління?
2. Що є об'єктом управління трудовим потенціалом?
3. Що є суб'єктом управління трудовим потенціалом?
4. Що являє собою підсистема управління, які її головні завдання?
5. Якими є значення і особливості управління трудовим потенціалом в загальному процесі економічного регулювання господарства та становлення ринкових відносин в Україні?

6. Які ви знаєте елементи державної системи управління трудовим потенціалом?

7. Що таке підсистема формування робочої сили, які її складові?

8. Що таке підсистема управління процесом розподілу трудових ресурсів, які її складові?

9. Що таке підсистема управління використанням робочої сили, які її складові?

10. Якою є мета управління трудовим потенціалом?

11. Як здійснюється правове регулювання суспільно-трудових відносин?

Використана література: [14, 21, 35-37, 44, 49].

Практичні завдання

Практичне завдання № 1

Чисельність населення на початок прогнозного року складає 2 000 000 чол., трудових ресурсів – 800 000 чол.. Чисельність народжених в прогнозованому році складає 20 000 чол., чисельність померлих 15 000 чол. Сальдо міграції на протязі року згідно прогнозів 4000 чол., чисельність прибувших 8000 чол. Доля трудових ресурсів в чисельності населення прогнозується на рівні 60%. Визначте баланс внутрішнього обороту і баланс чисельності трудових ресурсів прогнозного року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення

$$Чн.' = Чн. + Чнар. - Чном. + См + Чпр.$$

$$Чн.' = 2000000 + 20000 - 15000 + 4000 + 8000 = 2017000 \text{чол.}$$

$$Чтр.' = Чн.' * Дтр.;$$

$$Чтр.' = 2017000 * 0,6 = 1210200 \text{чол.}$$

$$Бв.о. = Чн.' - Чн.;$$

$$Бв.о. = 2017000 - 2000000 = 17000 \text{чол.}$$

$$Бтр. = Чтр.' - Чтр.;$$

$$Бтр. = 1210200 - 800000 = 410200 \text{чол.}$$

Відповідь: Баланс чисельності трудових ресурсів та баланс внутрішнього оборту у прогнозованому році перевищує баланси на початок прогнозованого року за рахунок позитивної тенденції в кількості народжених, сальдо міграції та чисельність прибувших.

Практичне завдання № 2

Чисельність населення на кінець планового року склала 1 000 000 чол.. Питома вага населення в працездатному віці у загальній структурі населення складає 48%, питома вага непрацездатного населення у структурі населення в працездатному віці складає 3%, питома вага зайнятих в економіці осіб старшого віку складає 8% від чисельності працездатного населення питома вага підлітків 0,5% від чисельності працездатного населення. Визначте долю ресурсів звітного балансу трудових ресурсів в плановому році. Дайте пояснення обґрунтуйте відповідь.

Рішення

$$Ч_{пр.н.} = Ч_n * Д_{пр.н.};$$

$$Ч_{пр.н.} = 1000000 * 0,48 = 480000 \text{чол.}$$

$$Ч_{нпр.н.} = Ч_{пр.н.} * Д_{нпр.н.};$$

$$Ч_{нпр.н.} = 489999 * 0,03 = 14400 \text{чол}$$

$$Ч_{ст.в.} = Ч_{пр.н.} * Д_{ст.в.};$$

$$Ч_{ст.в.} = 480000 * 0,08 = 38400 \text{чол.}$$

$$Ч_n = Ч_{пр.н.} * Д_n;$$

$$Ч_n = 480000 * 0,05 = 24000 \text{чол}$$

$$Ч_{тр} = Ч_{пр.н.} + Ч_{ст.в.} + Ч_n;$$

$$Ч_{тр} = 480000 + 38400 + 24000 = 542400 \text{чол.}$$

Відповідь: Доля ресурсів звітного балансу трудових ресурсів у плановому році складає 543400 чол., це свідчить про позитивну тенденцію у плановому році порівняння з базовим роком.

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

Чисельність населення на початок прогнозованого року складає 1 000 000 чол., трудових ресурсів – 400 000 чол.. Чисельність народжених в прогнозованому році складає 13 000 чол., чисельність померлих 8 000 чол. Сальдо міграції на протязі року згідно прогнозів 1000 чол., чисельність прибувших 2000 чол. Доля трудових ресурсів в чисельності населення

прогнозується на рівні 50%. Визначте баланс внутрішнього оборту і баланс чисельності трудових ресурсів прогнозного року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

Чисельність населення на початок прогнозного року складає 1300 000 чол., трудових ресурсів – 900 000 чол.. Чисельність народжених в прогнозованому році складає 10 000 чол., чисельність померлих 12 000 чол. Сальдо міграції на протязі року згідно прогнозів 3000 чол., чисельність прибувчих 4000 чол. Доля трудових ресурсів в чисельності населення прогнозується на рівні 70%. Визначте баланс внутрішнього оборту і баланс чисельності трудових ресурсів прогнозного року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Чисельність населення на кінець планового року склала 800 000 чол.. Питома вага населення в працездатному віці у загальній структурі населення складає 52%, питома вага непрацездатного населення у структурі населення в працездатному віці складає 5%, питома вага зайнятих в економіці осіб старшого віку складає 6% від чисельності працездатного населення питома вага підлітків 1% від чисельності працездатного населення. Визначте долю ресурсів звітного балансу трудових ресурсів в плановому році. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Чисельність населення на кінець планового року склала 1500 000 чол.. Питома вага населення в працездатному віці у загальній структурі населення складає 70%, питома вага непрацездатного населення у структурі населення в працездатному віці складає 9%, питома вага зайнятих в економіці осіб старшого віку складає 4% від чисельності працездатного населення питома вага підлітків 2% від чисельності працездатного населення. Визначте долю ресурсів звітного балансу трудових ресурсів в плановому році. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 3

Тема 6. Забезпечення системи управління трудовими потенціалом

Мета – визначити сутність нормативно-правової бази управління трудовими ресурсами, порядок її розробки, затвердження та перегляду; визначити роль правового забезпечення системи управління трудовим потенціалом; ознайомитись з основними нормативно-правовими актами України, які регулюють управління трудовим потенціалом; ознайомитись з науково-методичним обслуговуванням процесів управління і використання трудових ресурсів.

Ключові поняття: нормативно-правова база управління трудовим потенціалом, норми права, імперативні нормативні акти, диспозитивні нормативні акти, кадрове забезпечення, фінансове забезпечення, інформаційне та організаційно-технічне забезпечення використання трудових ресурсів.

Основні питання

1. Нормативно-правова база управління трудовим потенціалом, порядок її розроблення, затвердження і перегляду.
2. Система нормативно-правових актів, що регулюють управління трудовим потенціалом. Основні законодавчі акти у сфері праці.

Питання для самоконтролю

1. Якою є сучасна нормативно-правова база управління трудовими ресурсами?
2. Яка система нормативно-трудових актів регулює управління трудовими ресурсами?
3. Яким є науково-методичне обслуговування процесів управління та використання трудових ресурсів?
4. Які статті Конституції України регулюють питання управління трудовими ресурсами?
5. Кодекс законів України про працю, його характеристика.

6. Закон "Про зайнятість населення", його характеристика.

7. Визначте науково-методичне обслуговування управління і використання трудових ресурсів.

Практичні завдання

Практичне завдання № 1

Чисельність зайнятих у господарстві у базовому році – 2 000 000 чол..
 Питома вага зайнятих у галузях матеріального виробництва – 60% від чисельності зайнятих у господарстві. Питома вага зайнятих у промисловості та будівництві – 31% від чисельності зайнятих у матеріальному виробництві. Питома вага зайнятих у сфері сільського господарства 12% від чисельності зайнятих у матеріальному виробництві. Питома вага зайнятих у галузях транспорту, зв'язку – 5% від чисельності зайнятих у сфері нематеріального виробництва. В плановому році прогнозується темп зростання обсягів виробництва у галузях матеріального виробництва на рівні 105%, темп зростання обсягів виробництва у промисловості та будівництві - 102%, в інших сферах матеріального виробництва прогнозується темп зростання у розмірі 101%. Попит на робочу силу галузей невиробничої сфери від чисельності зайнятих у галузі матеріального виробництва складе 30%. Визначте розподіл трудових ресурсів за сферами виробництва і галузями народного господарства у прогнозованому році. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення

У базовому році

$$Ч_{м.в.} = Ч_{з.} * Д_{з.м.в.};$$

$$Ч_{м.в.} = 2000000 * 0,6 = 1200000 \text{чол.}$$

$$Ч_{пр. - буд.} = Ч_{м.в.} * Д_{з.пр. - буд.};$$

$$Ч_{пр. - буд.} = 1200000 * 0,31 = 372000 \text{чол.}$$

$$Ч_{с / г.} = Ч_{м.в.} * Д_{з.с / г.};$$

$$Ч_{с / г.} = 1200000 * 0,12 = 144000 \text{чол.}$$

$$Ч_{нем.в.} = Ч_{з.} - ч_{м.в.};$$

$$Ч_{нем.в.} = 2000000 - 1200000 = 800000 \text{чол.}$$

$$Ч_{тр. - зв.} = Ч_{нем.в.} * Д_{тр. - зв.};$$

$$Ч_{тр. - зв.} = 800000 * 0,05 = 40000 \text{чол.}$$

У плановому році:

$$Ч'_{м.в.} = Ч_{м.в.} * Тзр._{м.в.};$$

$$Ч'_{м.в.} = 1200000 * 1,05 = 1260000 \text{чол.}$$

$$Ч'_{пр.-буд} = Ч_{пр.-буд} * Тзр._{пр.-буд};$$

$$Ч'_{пр.-буд} = 372000 * 1,02 = 379440 \text{чол.}$$

$$Ч'_{с/г} = Ч_{с/г} * Тзр._{с/г};$$

$$Ч'_{с/г} = 14000 * 1,01 = 145440 \text{чол.}$$

$$Ч'_{з.нем.в.} = Ч'_{м.в.} * Д'_{р.с.};$$

$$Ч'_{з.нем.в.} = 1260000 * 0,3 = 378000 \text{чол.}$$

$$Ч'_{з.} = Ч'_{з.м.в.} + Ч'_{з.нем.в.};$$

$$Ч'_{з.} = 1260000 + 378000 = 1638000 \text{чол.}$$

Відповідь: За рахунок темпів зростання обсягів виробництва у галузях народного господарства трудові ресурси розподіляються наступним чином: у галузі промисловості та будівництві зайнято 379440 чол., у сільському господарстві – 145 440 чол.. За сферами народного господарства трудові ресурси розподіляються наступним чином: у сфері матеріального виробництва зайнято – 1260 000 чол., у сфері нематеріального виробництва – 378 000 чол.. Всього у плановому році у народному господарстві зайнято 1638 000 чол..

Практичне завдання № 2

Питома вага зайнятих у галузях матеріального виробництва у загальній чисельності зайнятих у господарстві складає 60%, чисельність зайнятих у галузях невиробничої сфери – 300 000 чол., чисельність осіб у віці від 16 років і більше, котрі навчаються з відривом від виробництва складає 40 000 чол., чисельність зайнятих у домашньому та особистому господарстві – 18 000 чол.. Визначте чисельність трудових ресурсів та їх розподіл за видами діяльності у структурі балансу трудових ресурсів. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення

$$Ч_{з.м.в.} = \frac{Д_{з.нем.в.} * Ч_{з.нем.в.}}{Д_{з.м.в.}};$$

$$Ч_{з.м.в.} = \frac{0,4 * 300000}{0,6} = 200000 \text{чол.}$$

$$Ч_{тр.} = Ч_{з.м.в.} + Ч_{з.нем.в.} + Ч_{16^+} + Ч_{д.-ос.г.};$$

$$Ч_{тр.} = 200000 + 300000 + 40000 + 18000 = 558000 \text{чол}$$

$$Д_{16^+} = \frac{Ч_{16^+}}{Ч_{тр.}} * 100\%;$$

$$Д_{16^+} = \frac{40000}{558000} * 100\% = 7,17\%$$

$$Д_{д.-ос.г.} = \frac{Ч_{д.-ос.г.}}{Ч_{тр.}} * 100\%$$

$$Д_{д.-ос.г.} = \frac{18000}{558000} * 100\% = 3,23\%$$

Відповідь: Чисельність трудових ресурсів складає 558 000 чол.. Трудові ресурси розподіляються за видами діяльності у наступній послідовності: у сфері матеріального виробництва зайнято 200 000 чол., у сфері нематеріального виробництва 300 000 чол., доля осіб у віці від 16 років і більше, котрі навчаються з відривом від виробництва складає 7,17%; доля осіб зайнятих у домашньому та особистому господарстві складає 3,23%.

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

Чисельність зайнятих у господарстві у базовому році – 1500 000 чол. Питома вага зайнятих у галузях матеріального виробництва – 45% від чисельності зайнятих у господарстві. Питома вага зайнятих у промисловості та будівництві – 25% від чисельності зайнятих у матеріальному виробництві. Питома вага зайнятих у сфері сільського господарства 8% від чисельності зайнятих у матеріальному виробництві. Питома вага зайнятих у галузях транспорту, зв'язку – 2% від чисельності зайнятих у сфері нематеріального виробництва. В плановому році прогнозується темп зростання обсягів виробництва у галузях матеріального виробництва на рівні 108%, темп зростання обсягів виробництва у промисловості та будівництві - 106%, в інших сферах матеріального виробництва прогнозується темп зростання у розмірі 102%. Попит на робочу силу галузей невиробничої сфери від чисельності зайнятих у галузі матеріального виробництва складе 15%. Визначте розподіл трудових ресурсів за сферами виробництва і галузями

народного господарства у прогностному році. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

Чисельність зайнятих у господарстві у базовому році – 3 000 000 чол..
Питома вага зайнятих у галузях матеріального виробництва – 70% від чисельності зайнятих у господарстві. Питома вага зайнятих у промисловості та будівництві – 30% від чисельності зайнятих у матеріальному виробництві. Питома вага зайнятих у сфері сільського господарства 15% від чисельності зайнятих у матеріальному виробництві. Питома вага зайнятих у галузях транспорту, зв'язку – 5% від чисельності зайнятих у сфері нематеріального виробництва. В плановому році прогнозується темп зростання обсягів виробництва у галузях матеріального виробництва на рівні 110%, темп зростання обсягів виробництва у промисловості та будівництві - 105%, в інших сферах матеріального виробництва прогнозується темп зростання у розмірі 103%. Попит на робочу силу галузей невиробничої сфери від чисельності зайнятих у галузі матеріального виробництва складе 10%. Визначте розподіл трудових ресурсів за сферами виробництва і галузями народного господарства у прогностному році. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Питома вага зайнятих у галузях матеріального виробництва у загальній чисельності зайнятих у господарстві складає 80%, чисельність зайнятих у галузях невиробничої сфери – 750 000 чол., чисельність осіб у віці від 16 років і більше, котрі навчаються з відривом від виробництва складає 85 000 чол., чисельність зайнятих у домашньому та особистому господарстві – 32 000 чол.. Визначте чисельність трудових ресурсів та їх розподіл за видами діяльності у структурі балансу трудових ресурсів. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Питома вага зайнятих у галузях матеріального виробництва у загальній чисельності зайнятих у господарстві складає 40%, чисельність зайнятих у галузях невиробничої сфери – 215 000 чол., чисельність осіб у віці від 16 років і більше, котрі навчаються з відривом від виробництва складає 23 000 чол., чисельність зайнятих у домашньому та особистому господарстві –

31 000 чол.. Визначте чисельність трудових ресурсів та їх розподіл за видами діяльності у структурі балансу трудових ресурсів. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Тема 7. Ринок праці в системі управління трудовим потенціалом

Мета – ознайомитись з теоретичними основами ринку праці як підсистеми ринкової економіки; визначити сутність ринку трудових ресурсів; визначити елементи державної системи управління трудовим потенціалом; ознайомитись зі структурою управління трудовим потенціалом в умовах формування ринкових відносин.

Ключові поняття: ринок, ринок праці, регулятори ринку праці, механізм саморегулювання ринку праці, державне регулювання ринку праці, профспілки, конвенції міжнародної організації праці (МОП).

Основні питання

1. Ринок праці як підсистема ринкової економіки: особливості та відмінності від інших ринків.
2. Складові частини ринку праці.
3. Регулятори ринку праці.

Питання для самоконтролю

1. Ринок праці як підсистема ринкової економіки.
2. Визначити функції і види ринку праці
3. Визначити роль ринку праці як інструменту включення робочої сили в суспільне виробництво
4. Визначити регулятори ринку праці
5. У чому полягає сутність державного регулювання ринку праці?
6. Характеристика ринку праці України.
7. Визначити напрямки розвитку ринку праці в Україні.

Використана література: [21, 31, 35-37, 44, 49].

Практичні завдання

Практичне завдання № 1

Чисельність зайнятих у господарстві у базовому році – 2 000 000 чол. Питома вага зайнятих у галузях матеріального виробництва у загальній чисельності зайнятих у господарстві – 62%. Питома вага зайнятих у промисловості та будівництві – 40%, у сільському господарстві – 29%, у галузях транспорт і зв'язок – 18% від чисельності зайнятих у матеріальному виробництві. Чисельність зайнятих у галузях невиробничої сфери складає 9% від чисельності зайнятих у галузях матеріального виробництва. Визначте розподіл трудових ресурсів за галузями виробництва і галузям народного господарства у відповідності зі структурою балансу трудових ресурсів . Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$Чз.м.в. = Чз. * Дз.м.в.;$$

$$Чз.м.в. = 2000000 * 0,62 = 1240000 \text{чол.}$$

$$Чз.пр - буд. = Чз.м.в. * Дз.пр. - буд.;$$

$$Чз.пр. - буд. = 1240000 * 0,4 = 496000 \text{чол.}$$

$$Чз.с / г = Чз.м.в. * Дз.с / г$$

$$Чз.с / г = 1240000 * 0,29 = 359600 \text{чол.}$$

$$Чз.тр. - зв. = Чз.м.в. * Дз.невпр.сф.$$

$$Чз.невпр.сф. = 1240000 * 0,9 = 1116000 \text{чол.}$$

Відповідь: Згідно розрахунків у загальній чисельності населення у галузі промисловість і будівництво зайнято 496 000 чол., у сільському господарстві зайнято 359 600 чол., у галузі транспорт і зв'язок зайнято 223 200 чол.. За сферами народного господарства зайняте населення розподіляється наступним чином: у сфері матеріального виробництва зайнято 1240 000 чол., у сфері невиробничої сфери зайнято 111 600 чол..

Практичне завдання № 2

Чисельність трудових ресурсів на початок року складає 100 000 чол.. На протязі року увійшло у працездатний вік 2 500 чол., кількість населення, котре вийшло за межі працездатного віку 1 700 чол.; природне вибуття робітників складає 200 чол., чисельність населення у працездатному віці, котрі прибули з інших областей, 300 чол; чисельність населення у працездатному віці, котрі вибули у інші регіони, 250 чол.. Чисельність підлітків і осіб старшого віку, які зайняті у економіці збільшилась на 500 чол.. Визначте приріст чисельності населення у працездатному віці,

чисельність трудових ресурсів у плановому році, середньорічну чисельність трудових ресурсів. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$\overline{Ч'_{тр}} = Ч_{тр} + Ч_{пр.н}^+ - \overline{Ч_{пр.н}} - Пр.в. + Ч_{пр.н.пр.} - Ч_{пр.н.виб.} + Ч_{п.};$$

$$\overline{Ч'_{тр}} = 100000 + 2500 - 1700 - 200 + 300 - 250 + 500 = 101150_{чол.}$$

$$Пр.н = \overline{Ч'_{тр}} - Ч_{тр};$$

$$Пр.н. = 101150 - 100000 = 1150_{чол.}$$

$$\overline{Ч'_{тр}} = Ч_{тр} + \frac{Пр.н.}{2};$$

$$\overline{Ч'_{тр}} = 100000 + 1150/2 = 100575_{чол.}$$

Відповідь: Чисельність трудових ресурсів у плановому році складає 101 150 чол., приріст чисельності населення у працездатному віці складає 1150 чол., середньорічна чисельність трудових ресурсів складе 100 575 чол.. Дані результати свідчать про позитивну тенденцію у розвитку зазначеного регіону.

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

Чисельність зайнятих у господарстві у базовому році – 2 500 000 чол. Питома вага зайнятих у галузях матеріального виробництва у загальній чисельності зайнятих у господарстві – 71%. Питома вага зайнятих у промисловості та будівництві – 43%, у сільському господарстві – 21%, у галузях транспорт і зв'язок – 13% від чисельності зайнятих у матеріальному виробництві. Чисельність зайнятих у галузях невиробничої сфери складає 6% від чисельності зайнятих у галузях матеріального виробництва. Визначте розподіл трудових ресурсів за галузями виробництва і галузям народного господарства у відповідності зі структурою балансу трудових ресурсів . Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

Чисельність зайнятих у господарстві у базовому році – 1 500 000 чол. Питома вага зайнятих у галузях матеріального виробництва у загальній чисельності зайнятих у господарстві – 52%. Питома вага зайнятих у промисловості та будівництві – 37%, у сільському господарстві – 16%, у галузях транспорт і зв'язок – 7% від чисельності зайнятих у матеріальному виробництві. Чисельність зайнятих у галузях невиробничої сфери складає 4% від чисельності зайнятих у галузях матеріального виробництва. Визначте

розподіл трудових ресурсів за галузями виробництва і галузям народного господарства у відповідності зі структурою балансу трудових ресурсів .
Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Чисельність трудових ресурсів на початок року складає 80 000 чол.. На протязі року увійшло у працездатний вік 2 100 чол., кількість населення, котре вийшло за межі працездатного віку 1 300 чол.; природне вибуття робітників складає 140 чол., природне набуття робітників складає 40 чол., чисельність населення у працездатному віці, котрі прибули з інших областей, 270 чол; чисельність населення у працездатному віці, котрі вибули у інші регіони, 220 чол.. Чисельність підлітків і осіб старшого віку, які зайняті у економіці збільшилась на 380 чол.. Визначте приріст чисельності населення у працездатному віці, чисельність трудових ресурсів у плановому році, середньорічну чисельність трудових ресурсів. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Чисельність трудових ресурсів на початок року складає 130 000 чол. На протязі року увійшло у працездатний вік 2 700 чол., кількість населення, котре вийшло за межі працездатного віку 2 950 чол.; природне вибуття робітників складає 80 чол., природне набуття робітників складає 70 чол., чисельність населення у працездатному віці, котрі прибули з інших областей, 390 чол; чисельність населення у працездатному віці, котрі вибули у інші регіони, 420 чол.. Чисельність підлітків і осіб старшого віку, які зайняті у економіці збільшилась на 525 чол.. Визначте приріст чисельності населення у працездатному віці, чисельність трудових ресурсів у плановому році, середньорічну чисельність трудових ресурсів. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Тема 8. Планування і прогнозування трудових ресурсів

Мета – визначити сутність, значення і основні завдання планування трудових ресурсів; ознайомитись з системою балансів трудових ресурсів і методами їх розробки; навчитися прогнозувати чисельність і склад трудових ресурсів; ознайомитись з процесом оптимізації пропорцій розподілу трудових ресурсів за галузями народного господарства, територіями та основними видами діяльності; ознайомитись зі світовим досвідом планування та прогнозування трудових ресурсів.

Ключові поняття: планування, прогнозування, система балансів, схема балансів, баланс ринку праці, міжгалузевий баланс затрат суспільної праці, зведений баланс трудових ресурсів, демографічний прогноз.

Основні питання

1. Сутність і значення планування і прогнозування трудових ресурсів для поступального розвитку суспільства.
2. Система балансів трудових ресурсів. Баланс ринку праці.
3. Етапи та методика планування й прогнозування трудових ресурсів.

Питання для самоконтролю

1. Визначте завдання планування трудових ресурсів в умовах становлення ринкової економіки в Україні?
2. Як здійснюється планування зайнятості працездатного населення і забезпечення потреб господарства в робочій силі?
3. Як можна оптимізувати пропорції розподілу трудових ресурсів за галузями господарства, територіями, основними видами діяльності?
4. Світовий досвід планування та прогнозування трудових ресурсів?
5. Як впливають структурні зрушення в економіці на перерозподіл трудових ресурсів між галузями та видами економічної діяльності?
6. Як проводиться планування трудових ресурсів в умовах становлення ринкової економіки?

Використана література: [9, 20, 27, 32, 34, 49].

Практичні завдання

Практичне завдання № 1

Чисельність населення працездатного віку складає 850 000 чол.. Чисельність дітей – 318000 чол., чисельність осіб старше працездатного віку – 220 000 чол.. Визначте показники демографічного навантаження. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$K_{н.д.} = \frac{Ч_{д.}}{Ч_{пр.н.}} * 1000\%;$$

$$K_{н.д.} = \frac{318000}{850000} * 1000\% = 374,1\%.$$

$$K_{н.ст.в.} = \frac{Ч_{ст.в.}}{Ч_{пр.н.}} * 1000\%;$$

$$K_{н.ст.в.} = \frac{220000}{850000} * 1000\% = 258,9\%.$$

$$K_{з.н.} = \frac{Ч_{д.} + Ч_{ст.в.}}{Ч_{пр.н.}} * 1000\%;$$

$$K_{з.н.} = \frac{318000 + 220000}{850000} * 1000\% = 632,9\%.$$

Відповідь: Коефіцієнт навантаження дітьми склав 374,1‰, коефіцієнт навантаження особами старше працездатного віку склав 258,9‰. Коефіцієнт загального навантаження склав 632,9‰. Дані результати свідчать про позитивну тенденцію за рахунок перевищення коефіцієнту навантаження дітьми над коефіцієнтом осіб старше працездатного віку (діти у цьому випадку є потенційною робочою силою).

Практичне завдання № 2

Чисельність населення на кінець планового року складає 850000 чол., питома вага населення в працездатному віці в чисельності населення – 67%, питома вага непрацездатного населення в чисельності населення працездатного віку – 3,2%, питома вага осіб, що старші працездатного віку в чисельності трудових ресурсів – 7%, питома вага підлітків в чисельності трудових ресурсів – 1%. Визначте ресурсну частину звітнього балансу трудових ресурсів планового року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$Ч_{пр.н.} = Ч_{н.} * Д_{н.пр.в.};$$

$$Ч_{пр.н.} = 850000 * 0,67 = 569500 \text{чол.}$$

$$Ч_{непр.н.} = Ч_{пр.н.} * Д_{непр.н.};$$

$$Ч_{непр.н.} = 569500 * 0,032 = 18224 \text{чол.}$$

$$Ч_{н.ст.пр.в.} = Ч_{пр.н.} * Д_{н.ст.пр.в.};$$

$$Ч_{н.ст.пр.в.} = 569500 * 0,07 = 39865 \text{чол.}$$

$$Ч_{п.} = Ч_{пр.н.} * Д_{п.};$$

$$Ч_{п.} = 569500 * 0,01 = 5695 \text{чл.}$$

$$Ч_{тр.} = Ч_{пр.н.} + Ч_{н.ст.пр.в.} + Ч_{п.};$$

$$Ч_{тр.} = 569500 + 39865 + 5695 = 615060 \text{чол.} (\approx 72,4\%)$$

Відповідь: Чисельність працездатного населення складає 569500 чол., чисельність непрацездатного населення складає 18224 чол., чисельність осіб старше працездатного віку складає 39865 чол, чисельність підлітків 5695 чол.. Чисельність трудових ресурсів звітного балансу складає 615060 або 72,4% від загальної кількості населення. Чисельність непрацездатного населення складає 2,2% від загальної кількості населення. Дана тенденція свідчить про високу зайнятість населення у господарстві.

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

Чисельність населення працездатного віку складає 600 000 чол.. Чисельність дітей – 280000 чол., чисельність осіб старше працездатного віку – 350 000 чол.. Визначте показники демографічного навантаження. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

Чисельність населення працездатного віку складає 720 000 чол.. Чисельність дітей – 170000 чол., чисельність осіб старше працездатного віку – 130 000 чол.. Визначте показники демографічного навантаження. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Чисельність населення на кінці планового року складає 620000 чол., питома вага населення в працездатному віці в чисельності населення – 54%, питома вага непрацездатного населення в чисельності населення працездатного віку – 2,4%, питома вага осіб, що старші працездатного віку в чисельності трудових ресурсів – 3,8%, питома вага підлітків в чисельності

трудоу ресурсів – 0,5%. Визначте ресурсну частину звітного балансу трудових ресурсів планового року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Чисельність населення на кінець планового року складає 370000 чол., питома вага населення в працездатному віці в чисельності населення – 72%, питома вага непрацездатного населення в чисельності населення працездатного віку – 3,5%, питома вага осіб, що старші працездатного віку в чисельності трудових ресурсів – 6,4%, питома вага підлітків в чисельності трудових ресурсів – 2,0%. Визначте ресурсну частину звітного балансу трудових ресурсів планового року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 4

Тема 9. Макроекономічні аспекти регулювання зайнятості трудових ресурсів

Мета – ознайомлення з проблемами регулювання ринку праці на макрорівні, сформулювати уяву про основні напрями регулювання зайнятості трудових ресурсів.

Ключові поняття: ринок праці, державні контракти, зайнятість, категорії зайнятості, само зайнятість.

Основні питання

1. Державне регулювання ринку праці в Україні.
2. Основні напрями регулювання зайнятості трудових ресурсів.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття “ринок праці”.
2. Суб’єкти регулювання ринку праці.
3. Способи здійснення державного регулювання ринку праці в Україні.
4. Державні контракти як напрям впливу держави на ринок праці.

5. Нормативні акти, покликані регулювати ринок праці в Україні.
6. Основні статті зведеного балансу трудових ресурсів.
7. “Зайнятість” як макроекономічний показник.
8. Показники, що характеризують ефективність зайнятості.
9. Основні принципи державної політики України в галузі сприяння зайнятості.
10. Активний і пасивний варіант реалізації політики зайнятості.

Використана література: [1, 8, 9, 12, 35].

Практичні завдання

Практичне завдання № 1

Чисельність населення на початок прогнозного року складає 1800000 чол., трудових ресурсів 850000 чол.. Чисельність народжених складає 10000 чол., чисельність померлих – 135 00 чол.. Сальдо міграції на протязі року 2000 чол., чисельність прибувчих – 3500 чол., чисельність вибувчих 1700 чол.. Питома вага трудових ресурсів 64%. Визначте баланс внутрішньорічного оборту та баланс чисельності трудових ресурсів. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$Ч'н.з. = Чн. + Чнар. - Чпом. + См. + Чпр. - Чвиб.;$$

$$Ч'н.з. = 1800000 + 10000 - 13500 + 2000 + 3500 - 1700 = 1800300 \text{чол.}$$

$$Ч'тр. = Ч'н.з. * Дтр.;$$

$$Ч'тр. = 1800300 * 0,64 = 1152192 \text{чол.}$$

$$Б'з.о. = Ч'н.з. - Чн.;$$

$$Б'з.о. = 1800300 - 1800000 = 300 \text{чол.}$$

$$Б'тр. = Ч'тр. - Чтр.;$$

$$Б'тр. = 1152192 - 850000 = 302192 \text{чол.}$$

Відповідь: Баланс внутрішнього оборту склав 300 чол., баланс чисельності трудових ресурсів склав 302192 чол.. По результатам даних балансів можна зробити висновок, що тенденція є позитивною за рахунок перевищення чисельності народжених над чисельність померлих та

перевищення чисельності прибувших над чисельність вибувших з даного регіону, а також за рахунок позитивного сальдо міграції.

Практичне завдання № 2

Загальний приріст населення за рік склав 15000чол.. Чисельність на початок року склала 855000 чол.. Визначити коефіцієнт приросту населення, показники росту та приросту населення за рік. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$K_{np} = \frac{Pr.z.}{Чн.} * 1000\%;$$

$$K_{np} = \frac{15000}{855000} * 1000\% = 17,5\%.$$

$$Pr' = \frac{Pr.z. + Чн.}{Чн.} * 100\%;$$

$$Pr' = \frac{15000 + 855000}{855000} * 100\% = 101,8\%$$

$$P'np. = Pr' - 100\%;$$

$$P'np. = 101,8 - 100 = 1,8\%$$

Відповідь: коефіцієнт приросту населення склав 17,5%, показник росту населення за рік склав 101,8%, показник приросту населення за рік склав 1,8%. Тенденція є позитивною.

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

Чисельність населення на початок прогнозного року складає 2000000 чол., трудових ресурсів 930000чол.. Чисельність народжених складає 12000 чол., чисельність померлих – 8 200 чол.. Сальдо міграції на протязі року (-700) чол., чисельність прибувших – 7400 чол., чисельність вибувших 5300 чол.. Питома вага трудових ресурсів 31%. Визначте баланс внутрішньорічного оберту та баланс чисельності трудових ресурсів. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

Чисельність населення на початок прогнозного року складає 1300000 чол., трудових ресурсів 450000чол.. Чисельність народжених складає 7 250 чол., чисельність померлих – 7130 чол.. Сальдо міграції на протязі року 1700 чол., чисельність прибувших – 1870 чол., чисельність вибувших 0 чол.. Питома вага трудових ресурсів 48%. Визначте баланс внутрішньорічного оборту та баланс чисельності трудових ресурсів. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Загальний приріст населення за рік склав 22000чол.. Чисельність на початок року склала 1100000 чол.. Визначити коефіцієнт приросту населення, показники росту та приросту населення за рік. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Загальний приріст населення за рік склав 32000чол.. Чисельність на початок року склала 1500000 чол.. Визначити коефіцієнт приросту населення, показники росту та приросту населення за рік. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Тема 10. Формування загальноосвітнього та кваліфікаційного рівня трудового потенціалу

Мета – визначити шляхи формування загальноосвітнього та кваліфікаційного рівня трудових ресурсів в Україні; необхідність організації підготовки й підвищенні кваліфікації кадрів у сучасних умовах.

Ключові поняття: рівень освіти; підвищення кваліфікації; система освіти; професійна освіта.

Основні питання

1. Завдання управління з формування загальноосвітнього та професійного рівнів трудового потенціалу.
2. Система професійної підготовки трудових ресурсів в Україні.
3. Організація підготовки й підвищення кваліфікації кадрів робітничих професій.

4. Зарубіжний досвід формування професійного рівня трудового потенціалу.

Питання для самоконтролю

1. Які існують основні риси кваліфікації конкурентоспроможної робочої сили?
2. На досягнення яких цілей спрямована освіта?
3. Які елементи входять до єдиної системи освіти України?
4. Які існують рівні кваліфікації випускників вищих навчальних закладів?
5. За якими освітньо-кваліфікаційними рівнями здійснюється підготовка кваліфікованих кадрів згідно з Законом України "Про освіту"?
6. Які фактори впливають на успіх у підвищенні кваліфікації робітника?
7. Яка основна мета інституту підвищення кваліфікації?
8. Якими шляхами може здійснюватися підвищення кваліфікації?

Використана література: [31-33, 37, 44, 49].

Практичні завдання

Практичне завдання № 1

На кінець аналізованого року чисельність зайнятих у народному господарстві складає 800 000 чол., чисельність безробітних – 20000 чол., чисельність студентів; учнів, котрі навчаються з відривом від виробництва – 32000 чол.; чисельність осіб, котрі отримують пенсію (у тому числі на пільгових умовах) – 22 000чол; чисельність осіб, котрі отримують пенсію на інвалідності – 2000 чол.; особи, які зайняті веденням зайняті веденням особистого господарства, наглядом за дітьми – 25000 чол; чисельність осіб, котрі не займаються пошуком роботи, немає можливості її отримати – 1800 чол.;чисельність осіб, котрі не займаються пошуком роботи, незалежно від джерела доходів -1300чол. Необхідно визначити чисельність економічно-

активного населення чисельність економічного – неактивного населення і рівень безробіття. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$Ч_{ЕАН} = Чз. + Чб.;$$

$$Ч_{ЕАН} = 800000 + 20000 = 820000 \text{чол.}$$

$$Ч_{ЕНАН.} = Ч_{см.-у} + Ч_{п.} + Ч_{п.і.} + Ч_{о.с.-д} + Ч_{п.р.}' + Ч_{п.р.}'';$$

$$Ч_{ЕНАН.} = 32000 + 22000 + 2000 + 25000 + 1800 + 1300 = 64300 \text{чол.}$$

$$Рб. = \frac{Чб.}{Ч_{ЕАН}};$$

$$Рб. = \frac{20000}{820000} = 2,4\%$$

Відповідь: Чисельність економічно-активного населення у народному господарстві дорівнює 820000чол., чисельність економічно – неактивного населення у народному господарстві дорівнює 64300 чол., рівень безробіття у народному господарстві – 2,4%. Проаналізувавши дані показники, можна зробити висновок, що ситуація у народному господарстві є позитивною, тому що значення показника економічно – активного населення перевищує значення економічно – неактивного населення, рівень безробіття складає 2,4%, а рівень зайнятості 97,6%.

Практичне завдання № 2

Визначити показники природного руху населення, якщо чисельність населення на початок року дорівнює 1500000чол, чисельність народженнях складає 12000 чол., чисельність померлих – 8500 чол.. Дайте пояснення.

Обґрунтуйте відповідь.

$$Пр. = Ч_{нар.} - Ч_{пом.};$$

$$Пр. = 12000 - 8500 = 3500 \text{чол.}$$

$$\overline{Ч}_н. = Ч_н. \frac{Пр.}{2};$$

$$\overline{Ч}_н. = 1500000 + \frac{3500}{2} = 1501750 \text{чол.}$$

$$К_{нар.} = \frac{Ч_{нар.}}{\overline{Ч}_н.} * 1000\%_0;$$

$$К_{нар.} = \frac{12000}{1501750} * 1000\%_0 = 7,99\%_0$$

Рішення:

$$K_{см.} = \frac{Ч_{ном.}}{Ч_{н.}} * 1000\%;$$

$$K_{см.} = \frac{8500}{1501750} * 1000\% = 5,66\%.$$

$$K_{пр.пр.} = K_{нар.} - K_{см.};$$

$$K_{пр.пр.} = 7,99 - 5,66 = 2,33\%.$$

Відповідь: Приріст населення складає 3500 чол., середньорічна чисельність населення з урахуванням приросту населення складає 1501750 чол., коефіцієнт народження складає 7,99%, коефіцієнт смертності складає 5,66%, коефіцієнт природного приросту складає 2,33%. Дана ситуація свідчить про позитивну тенденцію у розвитку регіону, за рахунок перевищення результату $K_{нар.}$ над $K_{см.}$. І позитивного результату $K_{пр.пр.} > 0$

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

На кінець аналізованого року чисельність зайнятих у народному господарстві складає 650 000 чол., чисельність безробітних – 13000 чол., чисельність студентів; учнів, котрі навчаються з відривом від виробництва – 24000 чол.; чисельність осіб, котрі отримують пенсію (у тому числі на пільгових умовах) – 17 000чол; чисельність осіб, котрі отримують пенсію на інвалідності – 4000 чол.; особи, які зайняті веденням зайняті веденням особистого господарства, наглядом за дітьми – 21000 чол; чисельність осіб, котрі не займаються пошуком роботи, немає можливості її отримати – 1400 чол.;чисельність осіб, котрі не займаються пошуком роботи, незалежно від джерела доходів -1800чол. Необхідно визначити чисельність економічно-

активного населення чисельність економічного – неактивного населення і рівень безробіття. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

На кінець аналізованого року чисельність зайнятих у народному господарстві складає 1000 000 чол., чисельність безробітних – 300000 чол., чисельність студентів; учнів, котрі навчаються з відривом від виробництва – 50000 чол.; чисельність осіб, котрі отримують пенсію (у тому числі на пільгових умовах) – 21 000чол; чисельність осіб, котрі отримують пенсію на інвалідності – 6500 чол.; особи, які зайняті веденням зайняті веденням особистого господарства, наглядом за дітьми – 33000 чол; чисельність осіб, котрі не займаються пошуком роботи, немає можливості її отримати – 2100 чол.;чисельність осіб, котрі не займаються пошуком роботи, незалежно від джерела доходів -3350чол. Необхідно визначити чисельність економічно-активного населення чисельність економічного – неактивного населення і рівень безробіття. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Визначити показники природного руху населення, якщо чисельність населення на початок року дорівнює 1000000чол, чисельність народжених складає 37000 чол., чисельність померлих – 58 500 чол.. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Визначити показники природного руху населення, якщо чисельність населення на початок року дорівнює 770 000чол, чисельність народжених складає 23000 чол., чисельність померлих – 23000 чол.. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Тема 11. Людський капітал – домінуючий чинник соціально-економічного розвитку суспільства

Мета – ознайомлення з сутністю людського капіталу, визначення його ролі в інтелектуальному капіталі та ефективного його використання.

Ключові поняття: людський капітал, теорія людського капіталу, інвестиції в людський капітал, інтелектуальний капітал, структурний капітал, споживчий капітал, індивід, особистість, інтелектуальні ресурси

Основні питання

1. Сутність людського капіталу
2. Людський капітал, як складова інтелектуального капіталу
3. Ефективність використання людського капіталу

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте категорію “людський капітал”.
2. Як змінювалася структура сукупного капіталу в країнах заходу за остання два сторіччя?
3. Особистісний, мікро- та макроекономічний рівні людського капіталу.
4. Розкрийте сутність теорії людського капіталу.
5. Проаналізуйте структуру інтелектуального капіталу.
6. Які методи використовуються для оцінки людського капіталу?
7. Характеристики критеріїв ефективності людського капіталу.
8. Інтелектуальні здібності особистості і їхній зміст.

Використана література: [11, 22, 24, 33, 39, 43-44, 49].

Практичні завдання

Практичне завдання № 1

Чисельність населення складає 50000 осіб, чисельність прибувчих за рік складає 1700 осіб, чисельність населення, що виїхало з міста складає 900 осіб. Визначте показники міграції. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

Абсолютний показник міграції:

$$C_M = C_{PR.} - C_B;$$

$$C_M = 1700 - 900 = 800 \text{ чол.}$$

Відносні показники міграції:

$$\overline{C_H} = C_H + \frac{C_M}{2};$$

$$\overline{C_H} = 50000 + \frac{800}{2} = 50400 \text{ чол.}$$

$$K_{PP} = \frac{C_{PP}}{\overline{C_H}} \times 1000\%;$$

$$K_{PP} = \frac{1700}{50400} \times 1000\% = 33,7\% .$$

$$K_B = \frac{C_B}{\overline{C_H}} \times 1000\% ;$$

$$K_B = \frac{900}{50400} \times 1000\% = 17,9\% .$$

$$K_M = K_{PP} - K_B;$$

$$K_M = 33,7 - 17,9 = 15,8\% .$$

Відповідь: Абсолютним показником міграції є сальдо міграції, яке дорівнює 800 чол. Відносними показниками міграції є: коефіцієнт прибуття, який дорівнює 33,7%, коефіцієнт вибуття, який дорівнює 17,9%, коефіцієнт міграції яких дорівнює 15,8%. Загальна ситуація є позитивною за рахунок перевищення $K_{PP} > K_B$ коефіцієнт міграції > 0 .

Практичне завдання № 2

Чисельність населення базового періоду складає 10000 чол., у прогнозованому році коефіцієнт природнього приросту населення складає 10%, питома вага трудових ресурсів – 72%. Визначте чисельність трудових ресурсів на кінець прогнозованого року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$P_{P.H}' = C_H \times K_{PP.PP};$$

$$P_{P.H}' = 10000 \times 0,1 = 1000 \text{ чол.}$$

$$C_H' = C_H + P_{P.H}';$$

$$C_H' = 10000 + 1000 = 11000 \text{ чол.}$$

$$C_{TP}' = C_H' \times D_{TP};$$

$$C_{TP}' = 11000 \times 0,72 = 7920 \text{ чол.}$$

Відповідь: Приріст населення на кінець прогнозного року складає 1000 чол., чисельність населення в прогнозованому році дорівнює 11000 чол. Чисельність трудових ресурсів в прогнозованому році складає 7920 чол. Проаналізувавши дані результати, можна зробити висновок, що ситуація в регіоні є позитивною за рахунок високої питомої ваги трудових ресурсів у загальній структурі населення в прогнозованому році.

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

Чисельність населення складає 82000 осіб, чисельність прибувчих за рік складає 3350 осіб, чисельність населення, що виїхало з міста складає 4180 осіб. Визначте показники міграції. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

Чисельність населення складає 110000 осіб, чисельність прибувчих за рік складає 5870 осіб, чисельність населення, що виїхало з міста складає 5625 осіб. Визначте показники міграції. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Чисельність населення базового періоду складає 23000 чол., у прогнозованому році коефіцієнт природного приросту населення складає 18%, питома вага трудових ресурсів – 37%. Визначте чисельність трудових ресурсів на кінець прогнозного року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Чисельність населення базового періоду складає 31000 чол., у прогнозованому році коефіцієнт природного приросту населення складає 16%, питома вага трудових ресурсів – 54%. Визначте чисельність трудових ресурсів на кінець прогнозного року. Дайте пояснення.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 5

Тема 12. Людський розвиток

Мета – визначення концепції людського розвитку, з'ясування основних

напрямків людського розвитку на сучасному етапі, аналіз стану людського розвитку в Україні.

Ключові поняття: людина, людський розвиток, знання, співробітництво, справедливість, сталість, безпека, свобода, рівність, солідарність

Основні питання

1. Концепція людського розвитку
2. Основні напрями людського розвитку на сучасному етапі
3. Стан людського розвитку в Україні

Питання для самоконтролю

1. Основні особливості концепції людського розвитку.
 2. Елементи концепції людського розвитку.
 3. Ідеї людського розвитку в Декларації Тисячоліття Організації Об'єднаних націй.
 4. Показник індексу людського розвитку (HDI).
 5. Які напрями людського розвитку мають місце на Україні.
 6. Напрями освітньої політики в Україні.
 7. Місце України в аспекті людського розвитку.
 8. Показники, що сприяють зростанню індексу людського розвитку.

Використана література: [22, 24, 39, 44, 49].

Практичні завдання

Практичне завдання № 1

Чисельність населення на початок аналізованого періоду склала 17500 чол., через рік – 19000 чол.. через 2 роки – 19500 чол. Визначте середній коефіцієнт приросту населення, середньорічні темпи росту та приросту населення. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$T_P = \frac{Q_i}{Q_{i-1}} \times 100\%;$$

$$T_{P1} = \frac{19000}{17500} \times 100\% = 108,6\%$$

$$T_{P2} = \frac{19500}{19000} \times 100\% = 102,6\%$$

$$\overline{T_P} = \frac{108,6 + 102,6}{2} = 105,6\%$$

$$T_{PP} = T_{PP.i} - 100\%;$$

$$T_{PP.1} = 108,6 - 100 = 8,6\%$$

$$T_{PP.2} = 102,6 - 100 = 2,6\%$$

$$\overline{T_{PP}} = \frac{8,6 + 2,6}{2} = 5,6\%$$

$$K_{PP} = \frac{Q_i - Q_{i-1}}{Q_{i-1}} \times 100\%;$$

$$K_{PP.1} = \frac{19000 - 17500}{17500} \times 100\% = 8,6\%$$

$$K_{PP.2} = \frac{19500 - 19000}{19000} \times 100\% = 2,6\%$$

$$\overline{K_{PP}} = \frac{8,6 + 2,6}{2} = 5,6\%$$

Відповідь: Середній коефіцієнт приросту населення склав 105,6%, середньорічний темп росту та приросту населення дорівнює 5,6%.

Практичне завдання № 2

Чисельність населення 20000000 чол., питома вага зайнятого населення в чисельності населенні 38%. Чисельність безробітних складає 1100000 чол., у тому числі чисельність безробітних, що зареєстровані у державній службі зайнятості 480000 чол. Визначте рівень економічної активності населення, зайнятості населення і показники безробіття. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$Q_3 = Q_H \times D_3;$$

$$Q_3 = 20000000 \times 0,38 = 7600000 \text{ чол.}$$

$$P_{EАН} = \frac{Q_3 + Q_{Б.ЗАР}}{Q_H} \times 100\%;$$

$$P_{EАН} = \frac{7600000 + 480000}{20000000} \times 100\% = 40,4\%;$$

$$P_3 = \frac{Ч_3}{Ч_3 + Ч_Б} \times 100\%;$$

$$P_3 = \frac{7600000}{7600000 + 1100000} \times 100\% = 87,4\%;$$

$$P_Б = \frac{Ч_{Б.ЗАР}}{Ч_3 + Ч_{Б.ЗАР}} \times 100\%;$$

$$P_Б = \frac{480000}{7600000 + 480000} \times 100\% = 5,94\%$$

Відповідь: Рівень економічної активності населення складає 40,4%, рівень зайнятості склав 87,4%, рівень безробіття склав 5,94%. Дані результати свідчать про високий рівень економічної активності населення, рівень зайнятості та низький рівень безробіття, загалом тенденція є позитивною.

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

Чисельність населення 1000000 чол., питома вага зайнятого населення в чисельності населенні 67%. Чисельність безробітних складає 325000 чол., у тому числі чисельність безробітних, що зареєстровані у державній службі зайнятості 89000 чол. Визначте рівень економічної активності населення, зайнятості населення і показники безробіття. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

Чисельність населення 770000 чол., питома вага зайнятого населення в чисельності населенні 52%. Чисельність безробітних складає 218000 чол., у тому числі чисельність безробітних, що зареєстровані у державній службі зайнятості 37000 чол. Визначте рівень економічної активності населення, зайнятості населення і показники безробіття. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Чисельність населення на початок аналізованого періоду склала 7000 чол., через рік – 6750 чол.. через 2 роки – 6430 чол. Визначте середній коефіцієнт приросту населення, середньорічні темпи росту та приросту населення. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Чисельність населення на початок аналізованого періоду склала 4500 чол., через рік – 4250 чол., через 2 роки – 4700 чол. Визначте середній коефіцієнт приросту населення, середньорічні темпи росту та приросту населення. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Тема 13. Мотивація економічної активності населення

Мета – визначення сутності мотивації праці, як складової процесу управління трудовим потенціалом; ознайомлення з розвитком теорій мотивації; вивчення сучасних теорій мотивації і з'ясування сутності їх основних категорій в механізмі мотивації економічної активності населення; визначення основних методів механізму мотивації економічної активності населення.

Ключові поняття: мотивація, трудова активність, економічна активність, теорії мотивації, мотиви, потреби, стимули, стимулювання праці, методи мотивації економічної активності, змістовні теорії мотивації, процесуальні теорії мотивації.

Основні питання

1. Поняття мотивації. Розвиток та основні теорії мотивації. Класифікація мотивації і мотивів.
2. Складові мотивації економічної активності населення в системі управління трудовим потенціалом.
3. Управління мотивацією економічної активності населення.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність поняття „мотивація”.
2. Що характеризує економічна активність населення?
3. Поясніть, у чому проявляється схожість і відмінність поняття „трудова активність” і „економічна активність”. Які види активності Вам ще відомі?

4. Що розуміється під мотивацією економічної активності населення?
5. Дайте пояснення, які причини стали підґрунтям розвитку теорій мотивації?
6. Перерахуйте основні принципи, які покладені в основу системи розробленої Фредеріком Тейлором.
7. У чому складається сутність змістовних і процесуальних теорій мотивації?
8. Надайте варіанти класифікації мотивів.
9. Поясніть сутність поняття „потреби”.
10. Поясніть об’єктивну необхідність формування механізму мотивації економічної активності населення.
- 11.Що являється інструментом, який викликає дію певних мотивів?

Використана література: [9-11, 18, 20-21, 33-34, 38, 46].

Практичні завдання

Практичне завдання № 1

Загальний приріст населення за рік склав 2000 чол. Чисельність на початок року 12000 чол. Визначте коефіцієнт приросту населення, показники росту та приросту населення за рік. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$\overline{Ч}_H = Ч_H + \frac{П_{р.з.}}{2};$$

$$\overline{Ч}_H = 12000 + \frac{2000}{2} = 13000 \text{ чол.}$$

$$K_{пр} = \frac{П_{р.з.}}{Ч_H} \times 1000\% ;$$

$$K_{пр} = \frac{2000}{13000} \times 1000\% = 153,8\%$$

$$T_P = \frac{Ч_H + П_{р.з.}}{Ч_H};$$

$$T_P = \frac{12000 + 2000}{12000} = 1,17$$

$$T_{ПР} = T_P - 1;$$

$$T_{ПР} = 1,17 - 1 = 0,17$$

Відповідь: Середньорічна чисельність населення складає 13000 чол. Коефіцієнт приросту населення за рік склав 153,8%, темп росту населення за рік дорівнює 1,17, темп росту населення за рік склав 0,17.

Практичне завдання № 2

Чисельність населення складає 10000 чол., чисельність прибувчих за рік – 700 чол., чисельність населення, котре виїхало склало 480 чол. Визначте відносні показники міграції. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$\overline{Ч_H} = Ч_H + \frac{Ч_{ПР.} - Ч_{ВИБ.}}{2};$$

$$\overline{Ч_H} = 10000 + \frac{700 - 480}{2} = 10110 \text{ чол.}$$

$$K_{ПР.} = \frac{Ч_{ПР.}}{Ч_H} \times 1000 \text{ ‰};$$

$$K_{ПР.} = \frac{700}{10110} \times 1000 \text{ ‰} = 69,2 \text{ ‰.}$$

$$K_{ВИБ.} = \frac{Ч_{ВИБ.}}{Ч_H} \times 1000 \text{ ‰};$$

$$K_{ВИБ.} = \frac{480}{10110} \times 1000 \text{ ‰} = 47,5 \text{ ‰.}$$

$$K_M = K_{ПР.} - K_{ВИБ.};$$

$$K_M = 69,2 - 47,5 = 21,7 \text{ ‰.}$$

Відповідь: Середньорічна чисельність населення складає 10110 чол., коефіцієнт прибуття складає 69,2%, коефіцієнт вибуття складає 47,5%, коефіцієнт міграції складає 21,7%. Дані результати свідчать про позитивну тенденцію за рахунок перевищення $K_{ПР.}$ над $K_{ВИБ.}$, а також за рахунок $K_M > 0$.

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

Загальний приріст населення за рік склав 855 чол. Чисельність на початок року 7500 чол. Визначте коефіцієнт приросту населення, показники росту та приросту населення за рік. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

Загальний приріст населення за рік склав 375 чол. Чисельність на початок року 5258 чол. Визначте коефіцієнт приросту населення, показники росту та приросту населення за рік. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Чисельність населення складає 13500 чол., чисельність прибувчих за рік – 458 чол., чисельність населення, котре виїхало склало 572 чол. Визначте відносні показники міграції. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Чисельність населення складає 16398 чол., чисельність прибувчих за рік – 1232 чол., чисельність населення, котре виїхало склало 1189 чол. Визначте відносні показники міграції. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Тема 14. Доходи населення і рівень життя

Мета – визначити роль та особливості формування заробітної плати в умовах ринкової економіки; визначити вплив конкуренції на ринку праці на рівень заробітної плати; встановити взаємозв'язок цін, заробітної плати і зайнятості; визначити економічну роль держави в умовах ринку та її функції; визначити принципи державного регулювання трудових доходів; ознайомитись з законодавством про оплату праці в Україні.

Ключові поняття: праця, мотивація праці, заробітна плата, ціна робочої сили, ринок праці, зайнятість, безробіття, принцип соціальної справедливості, винагорода.

Основні питання

1. Теоретичні аспекти регулювання трудового потенціалу в умовах ринкової економіки.

2. Соціально-економічні аспекти праці.

Питання для самоконтролю

1. Які основні джерела доходів у ринковій економіці?
2. Що являє собою заробітна плата як ціна робочої сили?
3. Який існує механізм встановлення загального рівня заробітної плати в Україні в умовах ринкової економіки?
4. За якими принципами реалізуються функції заробітної плати?
5. Який взаємозв'язок існує між заробітною платою і безробіттям?
6. Які ви знаєте принципи державного регулювання трудових доходів працівників у сучасних умовах?
7. Основні положення законодавства про оплату праці?

Використана література: [12, 24-25, 30, 39-41, 43, 49].

Практичні завдання

Практичне завдання № 1

У базовому році чисельність зайнятих у промисловості та будівництві – 15000 чол., чисельність зайнятих у аерокосмічній галузі – 9000 чол., чисельність зайнятих легкій промисловості складає 65000 чол., чисельність зайнятих у галузі зв'язку – 3200 чол., чисельність зайнятих у інших галузях матеріального виробництва – 18000 чол. У плановому році прогнозується темп росту обсягів виробництв у галузі промисловості і будівництві на рівні 105%, у аерокосмічній галузі на рівні 102%, у легкій промисловості на рівні 101%, у галузі зв'язку - 101%, у інших галузях матеріального виробництва – 104%. Попит на робочу силу галузей нематеріального виробництва від чисельності зайнятих у галузях матеріального виробництва складає 23%. Визначте розподіл трудових ресурсів за сферами і галузями народного господарства в прогнозному році. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

В базовому році:

$$Ч_{з.М.В.} = Ч_{з.ПР.-БВП.} + Ч_{з.АЕР.-КОС.} + Ч_{з.Л.} + Ч_{з.ІН.};$$

$$Ч_{з.М.В.} = 15000 + 9000 + 6500 + 18000 = 48500 \text{ чол.}$$

$$Ч_{з.НЕМ.В.} = Ч_{з.ЗВ.};$$

$$Ч_{з.НЕМ.В.} = 3200 \text{ чол.}$$

В прогнозованому році:

$$Q'_{3.ПР.-БУД.} = Q_{3.ПР.-БУД.} \times T_{P.ПР.-БУД.};$$

$$Q'_{3.ПР.-БУД.} = 15000 \times 1,05 = 15750 \text{ чол.}$$

$$Q'_{3.АЕР.-КОС.} = Q_{3.АЕР.-КОС.} \times T_{P.АЕР.-КОС.};$$

$$Q'_{3.АЕР.-КОС.} = 9000 \times 1,02 = 9180 \text{ чол.}$$

$$Q'_{3.Л.} = Q_{3.Л.} \times T_{P.Л.};$$

$$Q'_{3.Л.} = 6500 \times 1,01 = 6565 \text{ чол.}$$

$$Q'_{3.З.} = Q_{3.З.} \times T_{P.З.};$$

$$Q'_{3.З.} = 3200 \times 1,01 = 3232 \text{ чол.}$$

$$Q'_{3.i.M.B.} = Q_{3.i.M.B.} \times T_{P.i.M.B.};$$

$$Q'_{3.i.M.B.} = 18000 \times 1,04 = 18720 \text{ чол.}$$

$$Q'_{3.НЕМ.В.} = Q'_{3.M.B.} \times D_{HEM.B.};$$

$$Q'_{HEM.B.} = 50215 \times 0,23 = 11550 \text{ чол.}$$

Відповідь: Чисельність зайнятих у сфері матеріального виробництва у базовому році склало 48500 чол., у сфері нематеріально виробництва – 3200 чол., в прогнозованому році у галузі промисловості і будівництві зайнято 15750 чол., у аерокосмічній галузі зайнято 9180 чол., у легкій промисловості зайнято 6565 чол., у галузі зв'язку зайнято 3232 чол., у інших галузях матеріального виробництва зайнято 18720 чол., у сфері нематеріального виробництва зайнято 11550 чол. Дані результати свідчать проте, що у базовому році чисельність зайнятих у сферах матеріального виробництва зросла на 1715 чол. Чисельність зайнятих у сфері нематеріального виробництва склало 11550 чол.

Практичне завдання № 2

Чисельність населення на кінець планового року складе 1000000 чол., питома вага населення в працездатному віці в чисельності населення – 43%, питома вага непрацездатного населення в чисельності населення працездатного віку – 2,5%, питома вага осіб, що старші працездатного віку в чисельності трудових ресурсів – 4%, питома вага підлітків в чисельності трудових ресурсів – 0,1%. Визначте ресурсну частину звітнього балансу трудових ресурсів планового року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$Q_{ПР.Н} = Q_N \times D_{ПР.Н};$$

$$Q_{ПР.Н} = 1000000 \times 0,43 = 430000 \text{ чол.}$$

$$Q_{НЕПР.Н} = Q_{ПР.Н} \times D_{НЕПР.Н};$$

$$Ч_{НЕПР.Н} = 430000 \times 0,025 = 10750 \text{ чол.}$$

$$Ч_{СТ.В} = Ч_{ПР.Н} \times Д_{СТ.В};$$

$$Ч_{СТ.В} = 430000 \times 0,04 = 17200 \text{ чол.}$$

$$Ч_{П.} = Ч_{ПР.Н} \times Д_{П.};$$

$$Ч_{П.} = 430000 \times 0,001 = 430 \text{ чол.}$$

$$Ч_{ТР.} = Ч_{ПР.Н} + Ч_{СТ.В} + Ч_{П.};$$

$$Ч_{ТР.} = 430000 + 17200 + 430 = 447630 \text{ чол. (44,8\%).}$$

Відповідь: Чисельність працездатного населення у загальній структурі населення складає 430000 чол., чисельність непрацездатного населення в чисельності населення працездатного віку складає 10750 чол., чисельність осіб старше працездатного віку складає 17200 чол., чисельність підлітків складає 430 чол. Ресурсна частина звітнього балансу трудових ресурсів складає 447630 чол. або 44,8%

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

У базовому році чисельність зайнятих у промисловості та будівництві – 12000 чол., чисельність зайнятих у аерокосмічній галузі – 6000 чол., чисельність зайнятих у легкій промисловості складає 4000 чол., чисельність зайнятих у галузі зв'язку – 2500 чол., чисельність зайнятих у інших галузях матеріального виробництва – 16000 чол. У плановому році прогнозується темп росту обсягів виробництв у галузі промисловості і будівництві на рівні 107%, у аерокосмічній галузі на рівні 105%, у легкій промисловості на рівні 104%, у галузі зв'язку - 102%, у інших галузях матеріального виробництва – 106%. Попит на робочу силу галузей нематеріального виробництва від чисельності зайнятих у галузях матеріального виробництва складає 32%. Визначте розподіл трудових ресурсів за сферами і галузями народного господарства в прогнозному році. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

У базовому році чисельність зайнятих у промисловості та будівництві – 17000 чол., чисельність зайнятих у аерокосмічній галузі – 9500 чол., чисельність зайнятих легкій промисловості складає 62000 чол., чисельність зайнятих у галузі зв'язку – 3250 чол., чисельність зайнятих у інших галузях матеріального виробництва – 13000 чол. У плановому році прогнозується темп росту обсягів виробництв у галузі промисловості і будівництві на рівні 109%, у аерокосмічній галузі на рівні 104%, у легкій промисловості на рівні

102%, у галузі зв'язку - 101%, у інших галузях матеріального виробництва – 107%. Попит на робочу силу галузей нематеріального виробництва від чисельності зайнятих у галузях матеріального виробництва складає 38%. Визначте розподіл трудових ресурсів за сферами і галузями народного господарства в прогнозованому році. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Чисельність населення на кінець планового року складе 1500000 чол., питома вага населення в працездатному віці в чисельності населення – 62%, питома вага непрацездатного населення в чисельності населення працездатного віку – 3,6%, питома вага осіб, що старші працездатного віку в чисельності трудових ресурсів – 6,2%, питома вага підлітків в чисельності трудових ресурсів – 2%. Визначте ресурсну частину звітнього балансу трудових ресурсів планового року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Чисельність населення на кінець планового року складе 1300000 чол., питома вага населення в працездатному віці в чисельності населення – 53%, питома вага непрацездатного населення в чисельності населення працездатного віку – 3,1%, питома вага осіб, що старші працездатного віку в чисельності трудових ресурсів – 5,5%, питома вага підлітків в чисельності трудових ресурсів – 1,5%. Визначте ресурсну частину звітнього балансу трудових ресурсів планового року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 6

Тема 15. Суспільна організація праці в системі управління трудовим потенціалом

Мета – визначити, яку роль в житті людини і суспільства відіграє праця; визначити сутність суспільної організації праці в системі управління трудовим потенціалом; з'ясувати діалектичну взаємодію організаційно-технічної і соціально-економічної сторони праці; визначити сутність соціального партнерства і його ролі у процесах організації праці в системі управління трудовим потенціалом; ознайомитись із складовими соціального

партнерства та механізмом його функціонування; ознайомитись з досвідом регулювання соціально-трудова відносин у розвинених країнах світу.

Ключові поняття: праця, функції праці, суспільно організована праця, процес праці, соціально-трудова відносини, соціальне партнерство, найманий працівник, роботодавець, регулювання соціально-трудова відносин, рівні соціального партнерства, генеральна угода , галузева угода , регіональна угода, колективний договір.

Основні питання

1. Теоретичні основи й об'єктивні передумови суспільної організації праці.
2. Суб'єкти соціального партнерства.
3. Регулювання соціально-трудова відносин.
4. Система колективно-договірною регулювання соціально-трудова відносин.
5. Зарубіжний досвід соціального партнерства.

Питання для самоконтролю

1. Що таке індивідуальна праця і як ви розумієте поняття „суспільна праця”?
2. Що відображає організаційно-технічна сторона процесу праці?
3. Що відображає соціально-економічна сторона процесу праці?
4. Яка діалектична взаємодія між організаційно-технічною і соціально-економічною стороною суспільної організації праці?
5. Які питання охоплюють соціально-трудова відносини? Що Ви розумієте під поняттям „соціально-трудова відносини”?
6. Охарактеризуйте сторони і суб'єкти соціально трудових відносин. Чим відрізняються ці поняття?
7. Надайте визначення поняттю „соціальне партнерство”.
8. Яка роль колективно-договірною регулювання соціально трудових відносин.
9. Назвіть, на яких рівнях здійснюється соціальне партнерство і як воно на цих рівнях реалізується?
10. Які висновки можна зробити з досвіду регулювання соціально-трудова відносин у економічно розвинених країнах?
11. Надайте приклади, які соціальні ризики можуть порушити стійку ситуацію у суспільно організованій праці (прикладі можна брати із свого досвіду, або досвіду інших людей). Які причини цих ризиків?

12. Які Ви можете запропонувати заходи соціального партнерства в питаннях розвитку персоналу?

Використана література: [1, 4, 11, 13, 15-17, 23, 26, 35-36, 48].

Практичні завдання

Практичне завдання № 1

Чисельність населення 25000 чол., питима вага зайнятого населення в чисельності населення 31%. Кількість безробітних 420 чол., у тому числі чисельність безробітних, які зареєстровані у державній службі зайнятості 170 чол. Визначте рівень економічної активності населення, зайнятості населення і показник безробіття. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$Ч_з = Ч_н \times Д_{з.н};$$

$$Ч_з = 25000 \times 0,31 = 7750 \text{ чол.}$$

$$P_{ЕАН} = \frac{Ч_з + Ч_{Б.ЗАР.}}{Ч_н} \times 100\%;$$

$$P_{ЕАН} = \frac{7750 + 1700}{25000} \times 100\% = 37,8\%$$

$$P_з = \frac{Ч_з}{Ч_з + Ч} \times 100\%;$$

$$P_з = \frac{7750}{7750 + 4200} \times 100\% = 64,9\%$$

$$P_Б = \frac{Ч_{Б.ЗАР.}}{Ч_з + Ч_{Б.ЗАР.}} \times 100\%;$$

$$P_Б = \frac{1700}{7750 + 1700} \times 100\% = 18\%$$

Відповідь: Рівень зайнятості населення у загальній чисельності населення складає 7750 чол., рівень економічної активності населення складає 37,8%, рівень зайнятості населення складає 64,9%, рівень безробіття складає 18%. Дані результати свідчать про позитивну тенденцію розвитку регіону за рахунок високої долі економічної активності населення, рівень зайнятості та низького рівня безробіття.

Практичне завдання № 2

Чисельність населення на початок прогнозного року складає 720000 чол., трудових ресурсів – 280000 чол. Чисельність народжених в прогнозованому році складає 70000 чол., чисельність померлих – 58000 чол.

Сальдо міграції на протязі року згідно прогнозів – 13000 чол. Чисельність прибувших – 12100 чол. Питома вага трудових ресурсів в чисельності населення прогнозується на рівні 71%. Визначте баланс внутрішнього оборту, баланс чисельності трудових ресурсів прогнозного року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$Ч'_H = Ч_H + Ч_{НАР.} - Ч_{ПОМ.} + C_M + Ч_{ПР.};$$

$$Ч'_H = 720000 + 70000 - 58000 + 13000 + 12000 = 757000 \text{ чол.}$$

$$Ч'_{ТР} = Ч'_H \times Д_{ТР};$$

$$Ч'_{ТР} = 757000 \times 0,71 = 537470 \text{ чол.}$$

$$B_{P.O} = Ч'_H - Ч_H;$$

$$B_{P.O} = 757000 - 720000 = 37000 \text{ чол.}$$

$$B_{ТР} = Ч'_{ТР} - Ч_{ТР};$$

$$B_{ТР} = 537470 - 280000 = 257470 \text{ чол.}$$

Відповідь: Баланс внутрішнього оборту у прогнозованому році у порівнянні з балансом на початок прогнозного року збільшився на 37000 чол. та склав 757000 чол. Баланс чисельності трудових ресурсів у прогнозованому році у порівнянні з балансом на початок прогнозного року збільшився на 257470 чол. і склав 537470 чол. Це збільшення відбулося за рахунок позитивної тенденції щодо народження населення, сальдо міграції та чисельність прибувшого населення.

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

Чисельність населення 37000 чол., питома вага зайнятого населення в чисельності населення 44%. Кількість безробітних 6300 чол., у тому числі чисельність безробітних, які зареєстровані у державній службі зайнятості 1180 чол. Визначте рівень економічної активності населення, зайнятості населення і показник безробіття. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

Чисельність населення 61000 чол., питома вага зайнятого населення в чисельності населення 27%. Кількість безробітних 8100 чол., у тому числі чисельність безробітних, які зареєстровані у державній службі зайнятості 3180 чол. визначте рівень економічної активності населення, зайнятості населення і показник безробіття. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Чисельність населення на початок прогнозного року складає 980000 чол., трудових ресурсів 425000 чол. Чисельність народжених в прогнозованому році складає 92000 чол., чисельність померлих – 103000 чол. Чисельність прибувчих – 46200 чол., чисельність вибувчих – 43822 чол. Питома вага трудових ресурсів в чисельності населення прогнозується на рівні 43%. Визначте баланс внутрішньорічного обороту, баланс чисельності трудових ресурсів прогнозного року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Чисельність населення на початок прогнозного року складає 721350 чол., трудових ресурсів – 517017 чол. Чисельність народжених в прогнозованому році складає 77137 чол., чисельність померлих – 62150 чол. Сальдо міграції на протязі року згідно прогнозів – 17150 чол. Чисельність прибувчих – 31158 чол., чисельність вибувчих – 34271 чол. Питома вага трудових ресурсів в чисельності населення прогнозується на рівні 56%. Визначте баланс внутрішньорічного обороту, баланс чисельності трудових ресурсів прогнозного року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Тема 16. Соціальна політика в системі управління трудовим потенціалом

Мета – визначити роль соціальної політики в системі управління трудовими ресурсами і напрямки її реалізації; ознайомитись зі змістом соціальної політики в умовах ринкової економіки; визначити принципи побудови системи соціального захисту та адресність соціальної допомоги; визначити перспективи розвитку соціальної політики в Україні з урахуванням світового досвіду.

Ключові поняття: соціальна політика держави, безробіття, соціальна незахищеність, рівень життя, очікуване довголіття, соціальний консенсус, інтеграція.

Основні питання

1. Роль та зміст соціальної політики в системі управління трудовим потенціалом.

2. Перспективи розвитку соціальної політики в Україні з урахуванням світового досвіду.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає новий зміст соціальної політики в Україні на етапі переходу до ринкової економіки?
 2. Яким є основне завдання державної соціальної політики?
 3. Якими є основні принципи соціальної політики?
 4. У чому полягає соціальний захист населення? Яка його роль у соціальній політиці держави?
 5. Які основні принципи соціального захисту?
 6. У чому полягає нова роль суспільних фондів споживання?
 7. Які ви знаєте форми соціального страхування населення в нових економічних умовах?
 8. Які перспективи розвитку соціальної політики в Україні з урахуванням світового досвіду?
 9. Які шляхи розв'язання проблем соціального захисту малозабезпечених верств населення України в умовах ринкової економіки?
 10. У чому полягає система запобігання безробіттю в умовах ринкової економіки?
 11. Які можливі шляхи розв'язання проблеми незахищеного населення на ринку праці?

Використана література: [5, 29, 31-32, 38, 49].

Практичні завдання

Практичне завдання № 1

Чисельність населення складає 22500 чол., чисельність прибувших за рік – 1150 чол., численність населення, котре виїхало склало 990 чол. Визначте показники міграції. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$\overline{Ч}_H = Ч_H + \frac{Ч_{пр.} - Ч_{виб.}}{2};$$

$$\overline{Ч}_H = 22500 + \frac{1150 - 990}{2} = 22580 \text{ чол.}$$

$$K_{\text{ПР.}} = \frac{Ч_{\text{ПР.}}}{Ч_{\text{Н}}} \times 1000 \text{‰} ;$$

$$K_{\text{ПР.}} = \frac{1150}{22580} \times 1000 \text{‰} = 50,9 \text{‰}$$

$$K_{\text{ВИБ.}} = \frac{Ч_{\text{ВИБ.}}}{Ч_{\text{Н}}} \times 1000 \text{‰} ;$$

$$K_{\text{ВИБ.}} = \frac{990}{22580} \times 1000 \text{‰} = 43,8 \text{‰}$$

$$K_{\text{М}} = K_{\text{ПР.}} - K_{\text{ВИБ.}} ;$$

$$K_{\text{М}} = 50,9 - 43,8 = 7,1 \text{‰}$$

Відповідь: Середньорічна чисельність населення склала 22580 чол., коефіцієнт прибуття складає 50,9‰, коефіцієнт вибуття складає 43,8‰, коефіцієнт міграції складає 7,1‰. Дані результати свідчать про позитивну тенденцію за рахунок перевищення результатів коефіцієнту прибуття над коефіцієнтом вибуття, а також позитивного значення коефіцієнту міграції.

Практичне завдання № 2

Загальний приріст населення за рік склав 800 чол. Чисельність на початок року 22000 чол. Визначте коефіцієнт приросту населення, показники росту і приросту населення за рік. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$K_{\text{ПР.}} = \frac{П_{\text{Р.З}}}{Ч_{\text{Н}}} \times 1000 \text{‰} ;$$

$$K_{\text{ПР.}} = \frac{800}{22000} \times 1000 \text{‰} = 36,4 \text{‰}.$$

$$П_{\text{Р}} = \frac{Ч_{\text{Н}} + П_{\text{Р.З}}}{Ч_{\text{Н}}} \times 100\% ;$$

$$П_{\text{Р}} = \frac{22000 + 800}{22000} \times 100\% = 103,6\%$$

$$П_{\text{ПР.}} = П_{\text{Р}} - 100\% ;$$

$$П_{\text{ПР.}} = 103,6 - 100 = 3,6\%$$

Відповідь: Коефіцієнт приросту населення склав 36,4‰, показник росту склав 103,6%, показник приросту населення за рік склав 3,6%.

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

Чисельність населення складає 12500 чол., чисельність прибувчих за рік – 8675 чол., численність населення, котре виїхало склало 9397 чол. Визначте показники міграції. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

Чисельність населення складає 32180 чол., чисельність прибувчих за рік – 4231 чол., численність населення, котре виїхало склало 3918 чол. Визначте показники міграції. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Загальний приріст населення за рік склав 1100 чол. Чисельність на початок року 35000 чол. Визначте коефіцієнт приросту населення, показники росту і приросту населення за рік. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Загальний приріст населення за рік склав 1800 чол. Чисельність на початок року 42720 чол. Визначте коефіцієнт приросту населення, показники росту і приросту населення за рік. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Тема 17. Трудові конфлікти та методи їх розв'язання

Мета – визначити сутність трудового конфлікту; його негативні та позитивні наслідки; причини його виникнення та засоби розв'язання.

Ключові поняття: конфлікт, трудовий конфлікт, передумови та наслідки трудового конфлікту, розв'язання конфліктів.

Основні питання

1. Поняття та види конфліктів.
2. Причини виникнення конфліктів.
3. Методи управління конфліктами.
4. Використання примирних процедур при розв'язанні трудових конфліктів.

Питання для самоконтролю

1. Що таке трудовий конфлікт?
2. Які основні ознаки конфлікту?
3. Які негативні наслідки трудового конфлікту?
4. Які позитивні функції трудового конфлікту?
5. Скільки типів трудового конфлікту виокремлюють?
6. Які основні причини виникнення трудового конфлікту?
7. Які існують методи розв'язання конфліктних ситуацій?
8. Яким нормативно-правовим актом регулюється розв'язання трудових конфліктів в Україні?
9. З яких елементів складається процедура примирення?
10. З яких етапів складається процедура примирення?

Використана література: [31, 37, 41, 43-44, 49].

Практичні завдання

Практичне завдання № 1

Чисельність населення працездатного віку складає 737000 чол., чисельність дітей – 327500 чол., чисельність осіб старше працездатного віку – 271520 чол. Визначте показники демографічного навантаження. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$K_{н.д} = \frac{Ч_{д}}{Ч_{пр.нас}} \times 1000 \text{‰};$$

$$K_{н.д} = \frac{327500}{737000} \times 1000 \text{‰} = 444,4 \text{‰}.$$

$$K_{н.ст.в} = \frac{Ч_{ст.в}}{Ч_{пр.нас}} \times 1000 \text{‰};$$

$$K_{н.ст.в} = \frac{271520}{737000} \times 1000 \text{‰} = 368,4 \text{‰}.$$

$$K_{з.н.} = \frac{Ч_{д} + Ч_{ст.в.}}{Ч_{пр.нас.}} \times 1000 \text{‰};$$

$$K_{з.н.} = \frac{327500 + 271520}{737000} \times 1000 \text{‰} = 812,8 \text{‰}.$$

Відповідь: Коефіцієнт навантаження дітьми складає 444,4‰, коефіцієнт навантаження осіб старше працездатного віку складає 368,4‰, коефіцієнт загального навантаження складає 812,8‰. Дані результати

свідчать про позитивну тенденцію за рахунок високої ваги продуктивного населення в загальній структурі населення.

Практичне завдання № 2

Питома вага зайнятих у галузі матеріального виробництва у загальній чисельності зайнятих у господарстві складає 62%, чисельність зайнятих у галузях невиробничої сфери складає 71000 чол., чисельність осіб від 16 та старше, котрі навчаються з відривом від виробництва – 17000 чол., чисельність зайнятих у домашньому та приватному господарстві – 6000 чол. Визначте чисельність трудових ресурсів та їх розподіл за видами діяльності в структурі балансу трудових ресурсів. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$Ч_{з.м.в} = \frac{Д_{з.м.в} \times Ч_{з.нем.в}}{Д_{з.нем.в}};$$

$$Ч_{з.м.в} = \frac{0,62 \times 71000}{0,38} = 115842 \text{ чол.}$$

$$Ч_{ТР} = Ч_{з.м.в} + Ч_{з.нем.в} + Ч_{16+} + Ч_{з.д.-пр.х};$$

$$Ч_{ТР} = 115842 + 71000 + 17000 + 6000 = 209842 \text{ чол.}$$

$$Д_{16+} = \frac{Ч_{16+}}{Ч_{ТР}} \times 100\%;$$

$$Д_{16+} = \frac{17000}{209842} \times 100\% = 8,1\%$$

$$Д_{з.д.-пр.х} = \frac{Ч_{з.д.-пр.х}}{Ч_{ТР}} \times 100\%;$$

$$Д_{з.д.-пр.х} = \frac{6000}{209842} \times 100\% = 2,9\%$$

Відповідь: Чисельність зайнятих у галузі матеріального виробництва складає 115842 чол., чисельність трудових ресурсів з урахуванням зазначених груп складає 209842 чол. Питома вага населення, котре навчається з відривом від виробництва складає 8,1%, питома вага зайнятих у домашньому та приватному господарстві складає 2,9%. Питома вага цих двох груп складає 11% в структурі балансу трудових ресурсів.

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

Чисельність населення працездатного віку складає 517000 чол., чисельність дітей – 208520 чол., чисельність осіб старше працездатного віку – 101812 чол. Визначте показники демографічного навантаження. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

Чисельність населення працездатного віку складає 318523 чол., чисельність дітей – 114017 чол., чисельність осіб старше працездатного віку – 53814 чол. Визначте показники демографічного навантаження. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Питома вага зайнятих у галузі матеріального виробництва у загальній чисельності зайнятих у господарстві складає 41%, чисельність зайнятих у галузях невиробничої сфери складає 63750 чол., чисельність осіб від 16 та старше, котрі навчаються з відривом від виробництва – 9000 чол., чисельність зайнятих у домашньому та приватному господарстві – 2500 чол. Визначте чисельність трудових ресурсів та їх розподіл за видами діяльності в структурі балансу трудових ресурсів. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Питома вага зайнятих у галузі матеріального виробництва у загальній чисельності зайнятих у господарстві складає 82%, чисельність зайнятих у галузях невиробничої сфери складає 108672 чол., чисельність осіб від 16 та старше, котрі навчаються з відривом від виробництва – 32717чол., чисельність зайнятих у домашньому та приватному господарстві – 12064 чол. Визначте чисельність трудових ресурсів та їх розподіл за видами діяльності в структурі балансу трудових ресурсів. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 7

Тема 18. Міжнародне співробітництво в системі управління трудовим потенціалом

Мета – визначити сутність міжнародного співробітництва в управлінні трудовими ресурсами; визначити поняття імпорту та експорту робочої сили та міжнародного ринку праці; ознайомитися з завданнями та конвенціями МОП.

Ключові поняття: імпорт та експорт робочої сили, міжнародний ринок праці, конвенції МОП.

Основні питання

1. Розвиток міжнародної міграції робочої сили як форма економічних відносин.
2. Вплив міжнародної економічної інтеграції на процеси управління трудовим потенціалом.
3. Міжнародна організація праці (МОП): цілі, завдання та основні конвенції з питань управління трудовим потенціалом.

Питання для самоконтролю

1. Коли почалася міжнародна міграція робочої сили?
2. Що є відмінною особливістю сучасного періоду міграції?
3. Які країни є головними імпортерами робочої сили високої кваліфікації?
4. Які негативні та позитивні наслідки має міжнародна міграція робочої сили?
5. Коли була створена МОП?
6. Коли виникла необхідність створення МОП?
7. Яка основна мета МОП?
8. Які завдання МОП повинна виконувати?
9. Коли була прийнята перша Конвенція МОП і що вона визначала?

Використана література: [31, 33, 37-38, 44, 49].

Практичні завдання

Практичне завдання № 1

Визначте показник природнього руху населення, якщо чисельність населення на початок року складала 12000 чол., чисельність народження складає 1100 чол., чисельність померлих 720 чол. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$P_{P.H} = \mathcal{C}_{НАР.} - \mathcal{C}_{ПОМ.};$$

$$P_{P.H} = 1100 - 720 = 380 \text{ чол.}$$

$$\overline{S}_H = \mathcal{C}_H + \frac{P_{P.H}}{2};$$

$$\overline{S}_H = 12000 + \frac{380}{2} = 12190 \text{ чол.}$$

$$K_{НАР.} = \frac{\mathcal{C}_{НАР.}}{\overline{S}_H} \times 1000 \text{‰};$$

$$K_{НАР.} = \frac{1100}{12190} \times 1000 \text{‰} = 90,2 \text{‰}$$

$$K_{СМ.} = \frac{\mathcal{C}_{ПОМ.}}{\overline{S}_H} \times 1000 \text{‰};$$

$$K_{СМ.} = \frac{720}{12190} \times 1000 \text{‰} = 59,1 \text{‰}$$

$$K_{ПР.Р} = K_{НАР.} - K_{СМ.};$$

$$K_{ПР.Р} = 90,2 - 59,1 = 31,1 \text{‰}$$

Відповідь: Приріст населення складає 380 чол., середньорічна чисельність населення складає 12190 чол. Коефіцієнт народження дорівнює 90,2‰, коефіцієнт смертності складає 59,1‰. Коефіцієнт природнього руху складає 31,1‰. Дані результати свідчать, про позитивну тенденцію розвитку регіону за рахунок перевищення чисельності народження над чисельністю померлих ($K_{НАР.} > K_{СМ.}$).

Практичне завдання № 2

Визначте рівень соціально – економічного розвитку регіону на основі визначення індексу якості життя і індексу людських ресурсів, якщо згідно аналізу індекс природніх ресурсів склав 4,2; індекс фінансових ресурсів – 1,1; індекс духовно-інформаційних ресурсів - 0,5; індекс систем управління суспільством і підприємствами – 1,5. Крім цього, визначено, що індекс

здоров'я – 1,3% індекс освіти – 2,2; індекс професіоналізму – 0,7. дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$I_{я.ж.} = I_{ф.р.} + I_{д.-і.р.} + I_3 + I_0 + I_{пр.};$$

$$I_{я.ж.} = 1,1 + 0,5 + 1,3 + 2,2 + 0,7 = 5,8$$

$$I_{л.р.} = I_{пр.р.} + I_{с.-п.};$$

$$I_{л.р.} = 4,2 + 1,5 = 5,7$$

Відповідь: Індекс якості життя складає 5,8; індекс людських ресурсів дорівнює 5,7.

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

Визначте показник природнього руху населення, якщо чисельність населення на початок року складала 175000 чол., чисельність народження складає 1380 чол., чисельність померлих 1510 чол. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

Визначте показник природнього руху населення, якщо чисельність населення на початок року складала 19110 чол., чисельність народження складає 1425 чол., чисельність померлих 1405 чол. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Визначте рівень соціально – економічного розвитку регіону на основі визначення індексу якості життя і індексу людських ресурсів, якщо згідно аналізу індекс природніх ресурсів склав 4,0; індекс фінансових ресурсів – 1,3; індекс духовно-інформаційних ресурсів - 0,75; індекс систем управління суспільством і підприємствами – 1,2. Крім цього, визначено, що індекс здоров'я – 1,45; індекс освіти – 1,95; індекс професіоналізму – 0,9. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Визначте рівень соціально – економічного розвитку регіону на основі визначення індексу якості життя і індексу людських ресурсів, якщо згідно аналізу індекс природних ресурсів склав 3,5; індекс фінансових ресурсів – 1,8; індекс духовно-інформаційних ресурсів – 1,1; індекс систем управління суспільством і підприємствами – 1,4. Крім цього, визначено, що індекс здоров'я – 1,6; індекс освіти – 2,1; індекс професіоналізму – 1,3. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Тема 19. Зарубіжний досвід управління трудовим потенціалом

Мета – визначити сутність та значення зарубіжного досвіду реалізації державної програми зайнятості, формування професійного рівня трудового потенціалу, формування системи соціального партнерства та примирних процедур при розв'язанні трудових конфліктів

Ключові поняття: ринок праці, зайнятість, рівень освіти, підвищення кваліфікації, система освіти, соціально-трудова відносина, соціальне партнерство, профспілки, конфлікт, трудовий конфлікт, примирні процедури.

Основні питання

1. Зарубіжний досвід реалізації державної програми зайнятості.
2. Зарубіжний досвід формування професійного рівня трудового потенціалу.
3. Зарубіжний досвід соціального партнерства.
4. Зарубіжний досвід використання примирних процедур при розв'язанні трудових конфліктів.

Питання для самоконтролю

1. Визначте основні напрямки регулювання зайнятості в Японії?
2. Визначте основні напрямки регулювання зайнятості в США?
3. Визначте основні напрямки регулювання зайнятості в Австрії, Німеччині, Нідерландах та Швеції?
4. Визначте основні напрямки формування професійного рівня трудового потенціалу в Швеції?
5. Визначте основні напрямки формування професійного рівня трудового потенціалу в США?

6. Визначте основні напрямки формування професійного рівня трудового потенціалу в Італії, Німеччині та Франції?

7. Визначте основні напрямки формування системи соціального партнерства у Німеччині?

8. Визначте особливості примирних процедур при розв'язання трудових конфліктів в США та Франції?

9. Визначте особливості примирних процедур при розв'язання трудових конфліктів в Великобританії та Швеції?

Використана література: [8-9, 31, 41, 37, 43, 49].

Практичні завдання

Практичне завдання № 1

Чисельність трудових ресурсів на початок року складає 20000 чол. На протязі року вступило в працездатний вік 1100 чол., кількість населення, котре вийшло за межі працездатного віку 720 чол., природне вибуття робітників складає 100 чол., чисельність населення в працездатному віці, котрі прибули з інших областей складає 120 чол., чисельність населення в працездатному віці, котрі вибули в інші області 350 чол. Чисельність підлітків і осіб, старше працездатного віку, які зайняті в економіці збільшилось на 390 чол. Визначте приріст чисельності населення в працездатному віці, чисельність трудових ресурсів в плановому році, середньорічну чисельність трудових ресурсів. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$Ч'_{ТР} = Ч_{ТР} + Ч_{ПР.Н+} - Ч_{ПР.Н-} - П_{Р.ВИБ} + Ч_{ПР.} - Ч_{ВИБ.} + Ч_{16+};$$

$$Ч'_{ТР} = 20000 + 1100 - 720 - 100 + 120 - 350 + 390 = 20440 \text{ чол.}$$

$$П'_{Р.Н} = Ч'_{ТР} - Ч_{ТР};$$

$$П'_{Р.Н} = 20440 - 20000 = 440 \text{ чол.}$$

$$\overline{Ч}_{ТР} = Ч_{ТР} + \frac{П'_{Р.Н}}{2};$$

$$\overline{Ч}_{ТР} = 20000 + \frac{440}{2} = 20220 \text{ чол.}$$

Відповідь: Приріст населення складає 440 чол., чисельність трудових ресурсів в плановому році складає 20440 чол., середньорічна чисельність трудових ресурсів в плановому році складає 20220 чол. Результати даних

показників показують, що тенденція є позитивною за рахунок перевищення кількості населення яке вступило в працездатний вік над чисельністю населення яке вийшло за межі працездатного віку та позитивної чисельності підлітків і осіб старше працездатного віку, які зайняті в економіці.

Практичне завдання № 2

Чисельність населення базового періоду складає 2000 чол., в прогнозованому році коефіцієнт природнього приросту населення складає 2%, питома вага трудових ресурсів – 41%. Визначте чисельність трудових ресурсів на кінець прогнозованого року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$P_{p,h} = K_{пр.} \times \chi_h;$$

$$P_{p,h} = 0,02 \times 2000 = 40 \text{ чол.}$$

$$\chi'_h = \chi_h + P_{p,h};$$

$$\chi'_h = 2000 + 40 = 2040 \text{ чол.}$$

$$\chi'_{тр} = \chi'_h \times D_{тр};$$

$$\chi'_{тр} = 2040 \times 0,41 = 836 \text{ чол.}$$

Відповідь: Чисельність трудових ресурсів на кінець прогнозованого року в загальній чисельності населення складає 836 чол. Дана тенденція не є позитивною за рахунок низького коефіцієнту природнього приросту населення та низької питомої ваги трудових ресурсів у загальній чисельності населення регіону.

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

Чисельність трудових ресурсів на початок року складає 135000 чол. На протязі року вступило в працездатний вік 880 чол., кількість населення, котре вийшло за межі працездатного віку 1010 чол., природне вибуття робітників складає 15 чол., чисельність населення в працездатному віці, котрі прибули з інших областей складає 160 чол., чисельність населення в працездатному віці, котрі вибули в інші області 135 чол. Чисельність підлітків і осіб, старше працездатного віку, які зайняті в економіці збільшилось на 42 чол. Визначте приріст чисельності населення в працездатному віці, чисельність трудових ресурсів в плановому році, середньорічну чисельність трудових ресурсів. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

Чисельність трудових ресурсів на початок року складає 17200 чол. На протязі року вступило в працездатний вік 1035 чол., кількість населення, котре вийшло за межі працездатного віку 917 чол., природне вибуття робітників складає 23 чол., чисельність населення в працездатному віці, котрі прибули з інших областей складає 195 чол., чисельність населення в працездатному віці, котрі вибули в інші області 244 чол. Чисельність підлітків і осіб, старше працездатного віку, які зайняті в економіці збільшилось на 13 чол. визначте приріст чисельності населення в працездатному віці, чисельність трудових ресурсів в плановому році, середньорічну чисельність трудових ресурсів. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Чисельність населення базового періоду складає 1000 чол., в прогнозному році коефіцієнт природнього приросту населення складає 62%, питома вага трудових ресурсів – 88%. Визначте чисельність трудових ресурсів на кінець прогнозного року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Чисельність населення базового періоду складає 2700 чол., в прогнозному році коефіцієнт природнього приросту населення складає 67%, питома вага трудових ресурсів – 37%. Визначте чисельність трудових ресурсів на кінець прогнозного року. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Тема 20. Ефективність використання трудового потенціалу

Мета – визначити основні показники та критерії ефективності використання трудового потенціалу; ознайомитись з механізмом регулювання ефективного використання трудового потенціалу; ознайомитись

з сучасним рівнем ефективності використання трудового потенціалу України та її резервами.

Ключові поняття: показники оцінки використання трудового потенціалу, ефективність використання трудового потенціалу, механізм регулювання ефективного використання трудового потенціалу, резерви розвитку трудового потенціалу, розвиток трудових ресурсів.

Основні питання

1. Показники та критерії ефективності використання трудового потенціалу.
2. Механізм регулювання ефективного використання трудового потенціалу.
3. Сучасний рівень ефективності використання трудового потенціалу України та її резерви.

Питання для самоконтролю

1. Які існують критерії оцінки використання трудового потенціалу на макрорівні?
2. За допомогою яких показників можна охарактеризувати збалансованість трудового потенціалу за робочими місцями?
3. Який сучасний рівень використання трудового потенціалу України?
4. Які резерви і шляхи підвищення ефективності використання трудового потенціалу України?
5. Яким є сучасний рівень використання трудового потенціалу у промисловості України?
6. Які основні напрями теоретичних досліджень ефективності господарювання?
7. Якими є головні умови повної зайнятості трудових ресурсів?
8. За рахунок яких механізмів має забезпечуватись використання трудоактивного населення?
9. Які параметри повинна мати ефективна зайнятість населення?

10. Завдяки чому забезпечується механізм регулювання використання трудоактивного населення?

Використана література: [21, 31, 33, 37, 45,49].

Практичні завдання

Практичне завдання № 1

Чисельність населення працездатного віку складає 350000 чол., чисельність дітей – 57000 чол., численність осіб старшого віку складає 41000 чол. Визначте показники демографічного навантаження. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$K_{H.Д} = \frac{Ч_{Д}}{Ч_{ПР.Н}} \times 1000\% ;$$

$$K_{H.Д} = \frac{57000}{350000} \times 1000\% = 162,9\% ;$$

$$K_{СТ.В} = \frac{Ч_{СТ.В}}{Ч_{ПР.Н}} \times 1000\% ;$$

$$K_{СТ.В} = \frac{41000}{350000} \times 1000\% = 117,1\% ;$$

$$K_{З.М.} = \frac{Ч_{Д} + Ч_{СТ.В}}{Ч_{ПР.Н}} \times 1000\% ;$$

$$K_{З.М.} = \frac{57000 + 41000}{350000} \times 1000\% = 280\% ;$$

Відповідь: Коефіцієнт навантаження дітьми складає 162,9%, коефіцієнт навантаження осіб старшого віку складає 117,1%, коефіцієнт загального навантаження складає 280%. Дані результати свідчать про позитивну тенденцію в розвитку регіону за рахунок більш вищої питомої ваги перспективного працездатного населення, а ніж осіб старшого віку в загальній кількості населення.

Практичне завдання № 2

Загальний приріст населення за рік склав 1000 чол. Чисельність на початок року складає 8200 чол. Визначте коефіцієнт приросту населення, показники росту та приросту населення за рік. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Рішення:

$$\overline{Ч}_H = Ч_H + \frac{П_{P.H.}}{2};$$

$$\overline{Ч}_H = 8200 + \frac{1000}{2} = 8700 \text{ чол.}$$

$$K_{ПР.} = \frac{П_{P.H.}}{Ч_H} \times 1000 \text{‰};$$

$$K_{ПР.} = \frac{1000}{8700} \times 1000 \text{‰} = 114,9 \text{‰}$$

$$T_P = \frac{Ч_H + П_{P.H.}}{Ч_H};$$

$$T_P = \frac{9200}{8200} = 1,12$$

$$T_{ПР.} = T_P - 1;$$

$$T_{ПР.} = 1,12 - 1 = 0,12$$

Відповідь: Середньорічна чисельність населення складає 8700 чол., коефіцієнт приросту населення за рік складає 114,9‰, темп росту населення складає 1,12, темп приросту складає 0,12. Тенденція є позитивною за рахунок високої долі приросту населення за рік.

Практичні завдання для самостійного розв'язання

Завдання № 3.

Чисельність населення працездатного віку складає 117000 чол., чисельність дітей – 36000 чол., численність осіб старшого віку складає 54000 чол. Визначте показники демографічного навантаження. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 4.

Чисельність населення працездатного віку складає 184000 чол., чисельність дітей – 41000 чол., численність осіб старшого віку складає 30980 чол. Визначте показники демографічного навантаження. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 5.

Загальний приріст населення за рік склав 8000 чол. Чисельність на початок року складає 18620 чол. Визначте коефіцієнт приросту населення, показники росту та приросту населення за рік. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання № 6.

Загальний приріст населення за рік склав 2800 чол. Чисельність на початок року складає 7100 чол. Визначте коефіцієнт приросту населення, показники росту та приросту населення за рік. Дайте пояснення. Обґрунтуйте відповідь.

7. Види і зміст поточних контрольних заходів *

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	**Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Теоретичне завдання -	Питання для підготовки: за темою практичних занять 1	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11537	5
	Практичне завдання -	Вимоги до виконання та оформлення: підготувати презентацію за обраним питанням з теми практичних занять 2	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11537	5
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2		https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11537	10
2	Теоретичні завдання	Питання для підготовки за темою практичних) занять 3	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11537	5
	Практичне завдання -	Вимоги до виконання та оформлення: підготувати презентацію за обраним питанням з теми практичних занять 3	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11537	5
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	1	...	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11537	10
3	Теоретичні завдання	Питання для підготовки за темою практичних) занять 4	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11537	5
	Практичне завдання -	Вимоги до виконання та оформлення: підготувати презентацію за обраним питанням з теми практичних занять 4 Питання для підготовки за темою практичних) занять 4	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11537	5
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	1	10
4	Теоретичні завдання	Питання для підготовки за темою практичних) занять 5	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11537	5
	Практичне завдання -	Вимоги до виконання та оформлення: підготувати	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11537	5

		презентацію за обраним питанням з теми практичних занять 5	537	
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	1	10
5	Теоретичні завдання	Питання для підготовки за темою практичних) занять 6	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11537	5
	Практичне завдання -	Вимоги до виконання та оформлення: підготувати презентацію за обраним питанням з теми практичних занять 6	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11537	5
Усього за ЗМ 5 контр. заходів	1	10
6	Теоретичні завдання	Питання для підготовки за темою практичних) занять 7	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11537	5
	Практичне завдання -	Вимоги до виконання та оформлення: підготувати презентацію за обраним питанням з теми практичних занять 7	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11537	5
Усього за ЗМ 6 контр. заходів	1	10
				60

8. Підсумковий семестровий контроль***

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Екзамен	Теоретичне завдання	Питання для підготовки: Moodle	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11537	20
	Практичне завдання	Тести в Moodle	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11537	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

Критерії оцінювання

1. *Збір, систематизація та аналіз фактичного матеріалу, доповіді: 3-5 бал(и).*

5 бали - відповідь правильна, повна, інформацію з різних джерел систематизовано, виокремлено основні положення, структурно об'єднано та стисло проаналізовано кожне з них, зроблено ґрунтовні узагальнюючі висновки.

4 бали – відповідь правильна, повна, однак інформація не чітко систематизована, не чітко сформульовані висновки.

3 бал - відповідь в цілому правильна, виокремлено основні положення кожного з джерел, але не зроблено їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків.

1-2 бали – відповідь стисла, кратка, або є доповненням до попереднього виступу.

2. *Виступ, презентація й обговорення результатів дослідження матеріалу на практичних заняттях: 3-5 бал(и).*

5 бали – виступ з презентацією за темою заняття, з чітко визначеними проблемами; зроблено глибокий системний аналіз змісту презентації, виявлено нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст презентації, надано власні аргументи щодо основних положень даної теми.

4 бали – виступ з презентацією, однак не виявлено нових ідей та положень, а надані власні аргументи щодо основних положень даної теми не є повними та ґрунтовними.

3 бал - підготовлено матеріал з теми, що обговорюється, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми, висловлено власну думку.

1-2 бали – доповнення до попереднього виступу без ґрунтовної підготовки та розробки структурованої доповіді.

3. *Розв'язання навчальних кейсів за тематикою практичного заняття: 3-5 бал(и).*

5 бали - проаналізовано зміст навчального кейса, дано вичерпні відповіді на всі питання, зроблено ґрунтовні узагальнюючі висновки та надано рекомендації.

3 бал - правильно виокремлено основні положення навчального кейса, проведено відповідний аналіз, але не зроблено узагальнюючих висновків.

1-2 бали – суттєве або часткове доповнення попереднього виступу.

4. *Контрольне тестування за результатом вивчення матеріалу Розділу 1, Розділу 2 в системі електронного забезпечення навчання Moodle*

1 бал за кожну правильну відповідь (всього 10 тестових запитань).

5. *Відповідь на фахові питання з тематики курсу (у письмовій формі): 5-10 балів*

10 балів – відповідь повна, вірна, зроблено висновки, надано рекомендації.

9-7 балів – відповідь повна, вірна, однак не зроблено чітких висновків та не надано рекомендацій.

6-5 балів – відповідь не повна, не зроблено ґрунтовні узагальнюючі висновки та не надано рекомендації.

Вирішення контрольних ситуативних задач та навчальних кейсів (у письмовій формі) 5-10 балів

10 балів – ситуативна задача або навчальний кейс вирішено вірно, зроблено висновки, надано рекомендації.

9-7 балів – ситуативна задача або навчальний кейс вирішено, однак не зроблено чітких висновків та не надано рекомендацій.

6-5 балів – ситуативна задача або навчальний кейс вирішено не зовсім вірно, не зроблено ґрунтовні узагальнюючі висновки та не надано рекомендації.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

1. Основна: 9. Рекомендована література

1. Іванісов О.В. Управління трудовим потенціалом. Навчально-практичний посібник / Іванісов О. В., Єрмоленко О. А., Доровської О. Ф. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2018. – 392 с.
2. Кузнецова Т.В. Управління потенціалом підприємства: навч.посіб./ Т.В. Кузнецова, Ю.В. Красовська, О.М. Подлевська: Рівне: НУВГП, 2017. – 196 с.
3. Осовська Г. В. Управління трудовими ресурсами : навч. посібн. / Г. В. Осовська, О. В. Крушельницька. Київ : Кондор, 2009. – 224 с.
4. Єсінова Н. І. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посібн. / Н. І. Єсінова– К. : Кондор, 2004. – 432 с.
5. Васильченко В. С., Гриненко А. М., Грішнова О. А., Керб Л. П. Управління трудовим потенціалом: Навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2005. - 403 с.
6. Державна програма зайнятості населення на 2021 – 2024 роки // Голос України. – 2020.
7. Качан Є. П. Управління трудовими ресурсами : навч. посібн. / Є. П. Качан, Д. Г. Шушпанов. – К. : Вид. Дім "Юридична книга", 2003. – 258 с.

Додаткова:

1. Про зайнятість населення: Закон України// Закони України. Т1. Київ : АТ «Книга», 1996. –112 с.
2. Кодекс законів про працю в Україні. Київ : Праця, 1994. 240 с.
3. Статистичний щорічник України, 2020 рік, Держкомстат України, - Київ : Статистика , 2021 р, 748 с.
4. Богиня Д. П. Основи економіки праці / Д. П. Богиня, О. А. Гріш-нова. Київ : Знання-Прес,2000. – 314 с.
5. Белокрылова О. С. Экономика труда / О. С. Белокрылова, Е. В. Михалкина. – Ростов н/Д. :Феникс, 2010. 224 с.
6. Василюк М. Заробітна плата в умовах ринку: соціально-еко-номічні аспекти // Україна: аспекти праці. – 2007. – № 3 – 4. – С. 29–32.
7. Колот А. М. Мотивація персоналу : підручник / А. М. Колот. Київ : КНЕУ, 2002. – 338 с.
8. Ломанова І. Про регулювання розміру фондів оплати підприємств виробничої сфери / І. Ломанова, О. Уманський, М. Харченко // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 2. – С. 9–16.

Інформаційні ресурси:

2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення:29.07.2020).
3. Кабінет Міністрів України. Урядовий портал. URL: [http:// www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua) (датазвернення: 29.07.2020).
4. Лідерство в питаннях та відповідях. URL: <http://www.mahindrasatyam.com>. (дата звернення:29.07.2020).
5. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.me.gov.ua> (дата звернення: 29.07.2020).
6. Міністерство освіти і науки України. Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua>(дата звернення: 29.07.2020).
7. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua/. (дата звернення:29.07.2020).
8. Журнал «Академія гостинності»: <http://hotel-rest.com.ua/>
9. Готельно-рестораний бізнес: <http://hotelbiz.com.ua/>
10. Бізнес-школа ресторанного бізнесу: <http://restoranoff.ru/>
11. Готельний та ресторанний бізнес: <http://prohotelia.com.ua/>

